

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет економічних наук
Кафедра фінансів

Кваліфікаційна робота

освітній ступінь – бакалавр

на тему: «АНАЛІЗ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКОГО РИНКУ УКРАЇНИ»

Виконав: студент 4-го року навчання,
Спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа та
страхування»

Воронін Михайло Вікторович

Керівник: Долінський Л. Б.
доктор економічних наук, професор

Рецензент Вітлінський В.В.
(прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота захищена

з оцінкою «_____»

Секретар ЕК _____ Донкоглова Н.А.

«_____» _____ 2024 р.

Київ 2024

Зміст

ГЛОСАРІЙ	3
ВСТУП	5
РОЗДІЛ I	8
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ	8
1.1. Сутність, роль та функції банківської системи	8
1.2. Поняття стійкості банківської системи	11
1.3. Фінансова стійкість банків	14
РОЗДІЛ II	26
АНАЛІЗ БАНКІВСЬКОГО РИНКУ ТА БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ	26
2.1 Аналіз банківського ринку України	26
2.2 Визначення ключових факторів стійкості банку	63
2.3 Аналіз стійкості банківського ринку	71
Розділ III	80
ПЕРСПЕКТИВИ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКОГО РИНКУ	80
3.1. Аналіз іноземного досвіду післявоєнного відновлення	80
3.2. Результати оцінки стійкості банківської системи та перспективи подальшого розвитку	83
3.3. Практичні рекомендації для зміцнення стійкості банківської системи	86
Висновок	88
Список використаних джерел	90
Додаток А	95
Додаток Б	96
Додаток В	97
Додаток Г	98
Додаток Д	100

ГЛОСАРІЙ

A-IRB – розширений внутрішньо рейтинговий підхід відповідно до Базельських рекомендацій;

ASF – Наявне стабільне фінансування відповідно до постанови Правління НБУ №368;

AT1 – Додатковий капітал першого рівня відповідно до Базельських рекомендацій;

СЕТ1 – основний капітал першого рівня відповідно до Базельських рекомендацій;

CIR – Співвідношення витрат до доходів;

COR – Вартість ризику (сума резервів за кредитним портфелем поділена на його валову вартість);

EVE – економічна вартість капіталу;

F-IRB – базовий внутрішньо рейтинговий підхід відповідно до Базельських рекомендацій;

HQLA – високоякісні ліквідні активи до постанови Правління НБУ №368;

ICAAP – процес оцінки достатності внутрішнього капіталу;

IFRS 9 – МСФЗ 9;

ILAAP – процес оцінки достатності внутрішньої ліквідності;

IRB – внутрішньо рейтинговий підхід відповідно до Базельських рекомендацій;

LCR – Коефіцієнт покриття ліквідності відповідно до постанови Правління НБУ №368;

NCO – чистий відтік грошових коштів відповідно до постанови Правління НБУ №368;

НП – чистий процентний дохід;

NIM – чиста процентна маржа;

NPL – непрацюючі кредити відповідно до постанови Правління НБУ №351;

NSFR – коефіцієнт чистого стабільного фінансування відповідно до постанови Правління НБУ №368;

ROA – рентабельність активів;

ROE – рентабельність капіталу;

RSF – необхідне стабільне фінансування відповідно до постанови Правління НБУ №368;

RWA – активи, зважені за ступенем ризику відповідно до постанови Правління НБУ №351/ Базельським рекомендаціям;

STA – стандартизований підхід відповідно до Базельських рекомендацій;

Tier 1 – капітал першого рівня відповідно до Базельських рекомендацій;

Tier 2 – капітал другого рівня відповідно до Базельських рекомендацій;

VaR – вартість під ризиком;

H2 – норматив достатності регулятивного капіталу банку відповідно до постанови Правління НБУ №368;

H3 - норматив достатності основного капіталу банку відповідно до постанови Правління НБУ №368;

ОВДП – облігації внутрішньої державної позики;

ФО – фізична особа;

ЮО – юридична особа.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження: важливу роль в економічній стабільності країни відіграє банківський ринок, оскільки банки є кровоносною системою всієї економіки. Банки виступають тими установами, що акумулюють кошти фізичних та юридичних осіб і перерозподіляють їх серед усіх суб'єктів економічної діяльності. Банківська система також взаємодіє з іншими інститутами та забезпечує рух капіталу в економіці.

В часи системних криз банки приймають основний удар і їх неплатоспроможність часто має негативні наслідки не тільки для клієнтів збанкрутілої установи, а й для економіки, оскільки зникають акумульовані кошти в банку і грошова маса зменшується. Недостатня спроможність банків проходити кризи в економіці веде до серйозних наслідків у вигляді економічних спадів або депресій.

Стійкість банків є важливими фактором для сталого розвитку країни та її економіки. Велика увага приділяється забезпеченню стійкості банків як основного механізму забезпечення потоків капіталу в економіці.

Підходи до формування, оцінки та визначення стійкості банків постійно вдосконалюються та регулярно переглядаються з метою підтримки стійкості установ. Особлива увага приділяється системно важливим та світовим банкам. Проте, для забезпечення стійкості системи важлива кожна її складова, тому необхідно розглядати питання стійкості системи й кожного банку окремо з метою забезпечення достатнього рівня стійкості банківського ринку.

Мета і завдання дослідження: метою дослідження є надання оцінки стійкості банківської системи України на основі проведеного аналізу макроекономічних показників, зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування банків. Основними завданнями дослідження є:

- Визначення ролі банківської системи як складової фінансової системи в економіці країни;
- Визначення поняття стійкості банківської системи;

- Визначення поняття стійкості банку;
- Проведення аналізу розвитку та поточного стану банківського сектору України;
- Визначення ключових факторів стійкості на прикладі українських банків;
- Оцінити стійкість банківської системи України;
- Проаналізувати міжнародний досвід післявоєнного відновлення;
- Надати практичні рекомендації для зміцнення стійкості банківського сектору України.

Об’єкт і предмет дослідження: Об’єктом дослідження є банківська система України. Відповідно, предметом дослідження є вплив військової кризи на її стійкість.

Методи дослідження: в ході дослідження використовувалися статистичний аналіз та математичне моделювання. Результати математичного моделювання додатково коригувались відповідно до судження автора.

Інформаційна база дослідження: інформаційну базу дослідження становили положення законодавчих та нормативно-правових актів України стосовно регулювання діяльності банків, статистичні та аналітичні матеріали Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України та Національного банку України, а також різні інтернет-ресурси.

Перший розділ дослідження розглядає основні методологічні та теоретичні аспекти функціонування банківської системи та головні засади її стійкості. В розділі розглядаються основні функції та сутність банківської системи, надається опис та визначення загальних чинників стійкості банківської системи та окремого банку.

На основі визначеного у першій частині концепту стійкості банків та банківської системи у другому розділі проводиться відповідний аналіз на прикладі українського банківського ринку. Було проаналізовано історію розвитку та поточний стан банківської системи України, розглянуто три банківські установи та змодельовано ймовірність дефолту українських банків.

На основі теорії дослідження та проведеного аналізу у третьому розділі наведено підсумок проведеної роботи. Було надано оцінку стійкості банківського ринку, розглянуто основні ризики та надано рекомендації щодо зміцнення стійкості банківської системи. Окремо було розглянуто досвід післявоєнного відновлення інших країн.

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

1.1. Сутність, роль та функції банківської системи

Банківська система відіграє важливу роль у сприянні ефективному та безперервному функціонуванню ринкової економіки шляхом розподілу ресурсів та створення ліквідності для суб'єктів економічної діяльності. Банківська система є частиною кредитної системи, що в свою чергу входить до фінансової системи країни [1, ст. 9].

Разом з терміном «банківська система» часто використовують термін «банківський ринок», ці поняття є схожими за визначенням та близькими за змістом, проте існує чітка відмінність між ними.

З інституційної точки зору банківський ринок - це сукупність банківських установ, які на конкуруючих умовах пропонують свої продукти і послуги населенню [2]. З загальної точки зору, банківський ринок – це складова фінансової системи, де банки на умовах конкуренції забезпечують рух коштів в економіці шляхом залучення вкладів та видачі кредитів.

Система – це множина пов'язаних між собою елементів, що утворюють єдину структуру, взаємодіють між собою та навколишнім середовищем [3]. З регуляторної точки зору, банківська система – це законодавчо закріплений спосіб організації банківської діяльності [4, ст. 9].

Отже, ключова відмінність банківської системи від банківського ринку полягає у тому, що ринок – це конкурентне середовище функціонування банків, система – спосіб організації цього середовища. До банківської системи також входять регулятори та відповідні наглядові органи.

Сутність банківської системи полягає у здійсненні нагляду та регулюванні банківської діяльності з метою захисту суспільних та

економічних інтересів. Нагляд та регулювання здійснюється для забезпечення фінансової стабільності грошового-кредитного ринку [1, ст. 10].

Роль банківської системи полягає в ефективному перерозподілі коштів між суб'єктами економічної діяльності (залучення вкладів та видача кредитів та інших форм позик).

Функції банківської системи відображають її сутність та роль. Серед основних функцій можна виділити наступні:

- трансформаційна – посередницька місія банків у перерозподілі коштів в економіці [1, ст. 11];
- емісійна – створення платіжних засобів та регулювання грошового обороту [1, ст. 11];
- стабілізаційна – забезпечення стабільності грошового ринку [1, ст. 11].

Банківська система України є дворівневою. Така структура передбачає наявність верхнього рівня, що представлений центральним банком, та нижній рівень, що представлений банківськими установами [5].

Перший рівень в банківській системі України представлений Національним банком України (далі – НБУ). НБУ є економічно самостійною установою головною метою якої є забезпечення стабільності національної грошової одиниці України [6, стаття 6]. Задля забезпечення цінової стабільності НБУ визначає та проводить грошово-кредитну політику, здійснює регулювання на державному платіжному ринку здійснює банківський нагляд та інші дії передбачені Законом «Про Національний банк України» та іншими законами України [6, стаття 7].

Окрім НБУ, до інших регуляторів банківського ринку можна віднести Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (далі – ФГВФО), який відповідає за «страхування» вкладів фізичних осіб в українських банках, а також відповідає за виведення неплатоспроможних банків з ринку та їх ліквідацію [7, стаття 3]. ФГВФО має право здійснювати регулювання діяльності банків в Україні шляхом: прийняття в

межах його повноважень нормативно-правових актів, які обов'язкові для виконання банками, а також здійснення контролю за виконанням зобов'язань банків-учасників Системи гарантування вкладів [7, стаття 30]. Вимоги ФГВФО до банків переважно стосуються своєчасного подання звітності до ФГВФО та дотримання банками зобов'язань з платіжної дисципліни (сплата регулярних та інших зборів).

Другий рівень представлений банківськими установами. Відповідно до статті 2 Глави 1 Розділу I Закону України «Про банки та банківську діяльність» банк – це юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги [8, стаття 2]. У загальному визначенні, банк – це спеціальна фінансова установа, що на основі відповідної ліцензії має право залучати кошти у суб'єктів економічної діяльності та розміщувати їх від свого імені з метою отримання прибутку.

Відповідно до статті 47 Глави 8 Розділу III Закону України «Про банки та банківську діяльність» банк має право надавати банківські та інші фінансові послуги (крім послуг у сфері страхування), а також здійснювати іншу діяльність, визначену в цій статті, як у національній, так і в іноземній валюті [8, стаття 47].

Результатом діяльності банків є банківська послуга. Відповідно до статті 47 Глави 8 Розділу III Закону України «Про банки та банківську діяльність» до банківських послуг належать:

- залучення у вклади (депозити) коштів та банківських металів від необмеженого кола юридичних і фізичних осіб [8, стаття 47];
- відкриття та ведення поточних (розрахункових, кореспондентських) рахунків клієнтів, у тому числі у банківських металах, та рахунків умовного зберігання (ескроу) [8, стаття 47];
- розміщення залучених у вклади (депозити), у тому числі на поточні рахунки, коштів та банківських металів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик [8, стаття 47].

В Україні банки поділяються на банки з приватним капіталом, банки з іноземним капіталом (у т.ч. банки іноземним банківських груп) та державні банки. Основними Законами, що регулюють діяльність банків в Україні є Закон України «Про Національний банк України», Закон України «Про банки та банківську діяльність» та інші Закони України та нормативно-правові акти НБУ.

Станом на лютий 2024 року в Україні налічується 63 банки, зокрема 5 з яких є державними, 14 – є банками іноземних банківських груп, та 44 банки з приватним капіталом [9].

Отже, банківська система є важливою складовою фінансової системи країни та являє собою регульоване середовище в якому діють банки. Сутність банківської системи полягає у забезпеченні стабільності грошово – кредитного сектору, роль – у перерозподілі вільних коштів та створенні ліквідності в економіці, а функції поділяються на трансформаційну, емісійну та стабілізаційну. Банківська система України є дворівневою, де перший рівень представлений НБУ, а другий – комерційними та державними банками.

1.2. Поняття стійкості банківської системи

Банківська система є частиною економічної системи та має стратегічне значення в економіці. Неналагоджена робота банківської системи може призвести до коливань економічної, політичної, соціальної та інших сфер життя [10, ст. 5].

Стійкість банківської системи можна визначити як певний показник, що характеризує спроможність системи та її складових функціонувати і розвиватися відповідно до загальноекономічного та соціально–політичного становища держави [11, ст. 44]. Стійкий фінансовий стан банківської системи характеризується підвищенням рівня прибутковості банківського сектору, збільшенням обсягів реалізації та асортименту банківських продуктів, зростанням попиту на банківські

продукти, а також зростанням рівня капіталізації комерційних банків, проте наведений перелік показників не є вичерпним [11, ст. 44].

Стійкість банківського сектору зумовлена й зовнішніми факторами впливу: стан макроекономічного середовища (рівень ВВП, безробіття, інфляція, стан платіжного балансу країни тощо), монетарною політикою (рівень облікової ставки, рівень монетизації, валютне регулювання тощо), політичною ситуацією в країні, якістю судово-правової системи тощо.

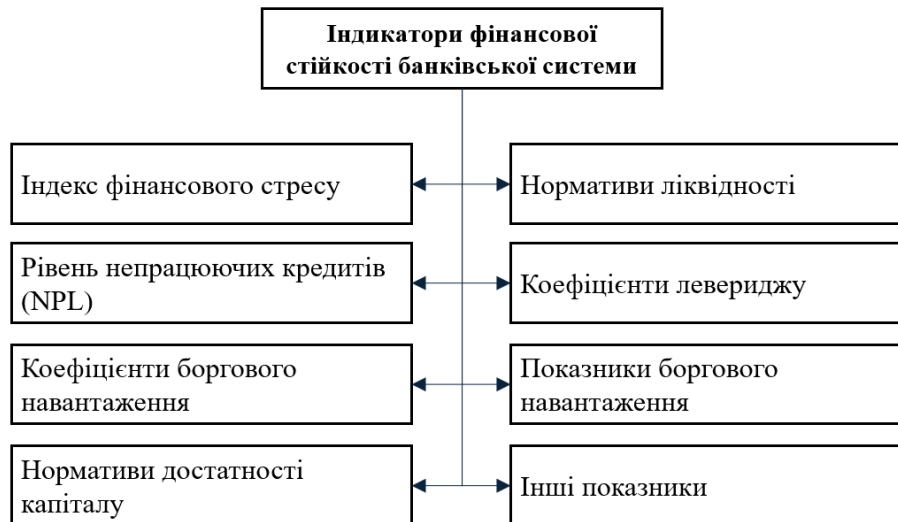
Важливою якісною компонентною стійкої банківської системи є високий рівень довіри до банків та до регулятора зі сторони вкладників. Низький рівень довіри до банків характеризується значним відтоком коштів вкладників, що спричиняє значні проблеми з фрондуванням, відповідно ускладнює виконання своїх зобов'язань банками, що в окремих випадках може спричинити банкрутство установи.

Отже, стійкість банківської системи можна визначити як стан, при якому система здатна виконувати свої функції в умовах мінливого економічного середовища. Стійкість характеризується спроможністю системи здійснювати перерозподіл коштів шляхом збереження платіжної інфраструктури та довіри населення до банків за будь-яких умов.

Стабільність банківської системи включає якісні та кількісні індикатори й не має єдиного універсального показника/набору показників для оцінки стійкості. Тим не менш існує ряд індикаторів, які використовуються регуляторами для вимірювання стійкості банківської системи, до таких можна віднести показники проілюстровані на рисунку 1.1, проте даний перелік не є вичерпним.

- Індекс фінансового стресу;
- Рівень непрацюючих кредитів (NPL);
- Коефіцієнти боргового навантаження;
- Нормативи достатності капіталу;
- Нормативи ліквідності;
- Коефіцієнти левериджу;

- Показники боргового навантаження;
- Інші показники.

Рисунок 1.1 – індикатори фінансової стійкості банківської системи.

Джерело: складено автором на основі даних [10-12]

Для оцінки фінансової стабільності центробанки також вимірюють стійкість системи за різних сценаріїв (стрес-тестування), вивчають зв'язки фінансових установ (з іншими фінансовими установами та клієнтами), проводять опитування банків та компаній [11 ст. 264].

Для стійкості банківської системи є важливою підтримка з боку держави в умовах економічної кризи. Першочергова функція регулятора у забезпеченні стійкості системи полягає у збереженні високого рівня довіри до банків. Для збереження довіри до банківської системи держава має наступні інструменти: систему гарантування вкладів, кредити рефінансування, інструменти у вигляді державних програм, ініціатив, законів, заборон, тощо.

Слід зазначити, що надмірне втручання держави у діяльність банків може негативно вплинути на їх спроможність самостійно забезпечувати достатній рівень стійкості.

Для стійкості системи на загальному рівні важлива стійкість її структурних елементів: банківських установ та регулятора. Визначення стійкості банків розглядається більш детально у наступній частині цього розділу.

Отже, стійкість банківської системи – це здатність виконувати системою функції у мінливому середовищі. Стійкість характеризується як якісними, так і кількісними показниками. Для стійкості банків є важливою роль держави у їх діяльності та високий рівень довіри вкладників.

1.3. Фінансова стійкість банків

Банк, як структурна одиниця банківської системи, містить в собі всі її складові фінансової стійкості. До фінансової стійкості у розрізі банку входить організаційно-правовий компонент (налагодженість всіх внутрішніх процесів та відповідність діяльності банку нормативним вимогам) та репутаційна складова банку (рівень довіри вкладників).

Стійкість банку можна визначити як стан, що забезпечує цілеспрямований його розвиток [12, ст. 4]. Проте, таке визначення є узагальненим та не розкриває основні фактори забезпечення стійкості банку.

Складність визначення поняття фінансової стійкості банку полягає в індивідуальності банку як фінансової установи. Кожен банк самостійно визначає свій напрям діяльності та стратегію розвитку, відповідно фінансова стійкість, або рівень її достатності, для кожного банку буде мати своє значення.

Банки можуть відрізнятися за видами організаційної структури, за видами залученого капіталу, ступенем важливості та за напрямками діяльності, що також ускладнює надання універсального визначення фінансової стійкості банку.

Зважаючи на важливість банків для економічної стабільності, регуляторами встановлені певні стандарти щодо забезпечення та збереження ефективності під час криз, функціонування банків та системи загалом. Важливою є спроможність банку

виконувати свої зобов'язання перед вкладниками та забезпечувати подальшу обробку платежів.

На міжнародному рівні найбільш відомою, та прийнятою за стандарт працею присвяченою стійкості банків та банківської системи є роботи Basel Committee on Banking Supervision (далі - BCBS) : Basel 1, Basel 2/2.5 та Basel 3.

Basel 1 – було введено стандартизовану систему оцінки достатності капіталу банків яка базувалась на класифікації активів на різні групи за ступенем їх ризику. Достатність капіталу банку визначалась як певний відсоток від загальної суми активів, зважених на ризик [13].

Basel 2 – стандартом впроваджено більш «чутливий» підхід до оцінки ризиків який складається з трьох основних складових: мінімальних вимог до капіталу (Pillar 1), регуляторного нагляду (Pillar 2) та ринкової дисципліни, тобто розкриття банками інформації щодо свого поточного стану (Pillar 3) – концепція 3 «стовпів» (англ. – Three pillars) [13].

Basel 2.5 – стандарт розроблено як тимчасовий захід, спрямований на коректну оцінку ринкового ризику, виник у відповідь на виявлені недоліки в обробці торгових позицій у торговій книзі банк, описаних у Базелі 2 [13].

Basel 3 – стандарт ухвалений у відповідь на фінансову кризу 2007-2009 років та є доповненням до попередньо описаних стандартів [13].

Роботи Базельського комітету опираються на два ключових компоненти для забезпечення фінансової стійкості банківських установ: достатність капіталу та ліквідності банку.

Капітал банку є основним джерелом для покриття усіх негативних наслідків від реалізації ризиків в процесі діяльності банку. Достатній рівень капіталу має на меті забезпечити платоспроможність банку у випадку кризи, а також виступає основним інструментом поглинання можливих збитків банку.

У розрізі Basel III є три види капіталу з яких складається регуляторний капітал банку [14, ст. 137]:

- Common Equity Tier 1(CET1) - статутний капітал, нерозподілений прибуток та інші резерви;
- Tier 1 - безстрокові капітальні інструменти;
- Tier 2 - субординований борг та загальні резерви.

Українська практика в загальних рисах відповідає світовим стандартам, проте існують деякі відмінності. Станом на лютий 2024 року Постановою Правління НБУ №368 «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» в Україні розрізняються наступні види капіталу банку [15, розділ 2, глава 1]:

- основний капітал (капітал 1-го рівня) – статутний капітал, додаткові внески акціонерів, нерозподілений прибуток/збиток, розкриті резерви тощо;
- додатковий капітал (капітал 2-го рівня) – результати переоцінки основних засобів, субординований борг, капітальні інструменти з умовами списання/конверсії тощо;
- регулятивний капітал – сума основного та додаткового капіталу (за умови, що додатковий капітал не перевищує 100% основного капіталу);

Достатність капіталу розраховується як величина капіталу, яку банку необхідно підтримувати для забезпечення своєї платоспроможності у відношенні до активів зважених за ступенем ризику (risk weighted assets). Risk-weighted assets (далі -RWA) – це активи банку, зважені на їх ризикованість. Підхід RWA полягає у присвоєнні кожному активу “risk weight” - вагового коефіцієнта ризику, на який величина активу буде зважена, щоб розрахувати величину його «ризиків».

Відповідно до рекомендацій Базельського комітету існує два підходи, за якими банки можуть здійснювати оцінку ризиків: Standardized Approach(стандартизований підхід) та Internal Ratings Based Approach(IRB) (внутрішньо рейтинговий підхід), який в свою чергу поділяється на: foundation-IRB (F-IRB) (базовий) та advanced -IRB(A-IRB)(розширений). Такі підходи також застосовуються банками в Україні для оцінки ризиків.

Внутрішньо рейтинговий підхід має низку мінімальних вимог для можливості його застосування банком, тому він зазвичай використовується тільки великими банками, які мають достатність статистичних, технічних та штатних ресурсів для його застосування.

При розрахунку вимог до капіталу активам банку присвоюються так звані “loss characteristics” (характеристики втрат) : PD – probability of default (ймовірність дефолту); LGD- loss given default (втрати у разі дефолту); EAD – exposure at default (експозиція під ризиком). Також кожному позичальнику банку присвоюється рейтинг, який позначає його кредитоспроможність. Існує багато механізмів та методів присвоєння рейтингу , основний з яких – це скорингова система.

При стандартизованому підході для банку визначені класи позичальників та відповідні їм вагові коефіцієнти ризику для розрахунку зважених за ризиком активів по кожному класу активів. Банку просто потрібно розрахувати вимоги до капіталу використовуючи відповідні коефіцієнти згідно з табличними значеннями наданими Базельським комітетом.

При внутрішньо рейтинговому підході банк самостійно визначає класи позичальників (мінімум 7 для платоспроможних позичальників та 1 для позичальника у дефолті) [14, ст. 85] та присвоює кожному класу відповідні вагові коефіцієнти ризику. Якщо ж банк використовує базовий внутрішньо рейтинговий підхід – то він самостійно розраховує значення PD для позичальника, у випадку коли використовується розширений внутрішньо рейтинговий підхід – банк має право самостійно розраховувати всі характеристики втрат (PD,LGD, EAD).

Підхід з використанням PD, LGD і EAD використовується переважно для кредитного ризику. Для інших типів ризику, таких як ринковий та операційний також існують «стандартизовані» та «розширені підходи». Банк може оцінювати ринковий і операційний ризику опираючись на свої внутрішні моделі, розроблені на основі статистика банку, або використовувати загальні підходи визначені регулятором.

Розмір ринкового та операційного ризику додається до активів, зважених за ступенем ризику, та враховується при розрахунку капіталу.

Оскільки банки в процесі своєї діяльності наражаються на різні типи ризиків, які можуть мати негативний фінансовий вплив на банк, підхід до розрахунку достатності капіталу виходячи з його співвідношення до активів, зважених на ризик є обґрунтованим та добре враховує специфіку діяльності банку.

Мінімальні вимоги для кожного рівня капіталу наступні: [14, ст. 141]:

- Common Equity Tier 1 (CET1) 4,5% від суми активів зважених за ризиком;
- Tier 1 - 6% від суми активів зважених за ризиком;
- регулятивний капітал (Tier 1 + Tier 2) - 8% від суми активів зважених за ризиком;
- також передбачається буфер консервації у розмірі 2,5% від суми активів зважених за ризиком.

Банк при розрахунку достатності капіталу повинен враховувати величину усіх суттєвих ризиків, проте не всі ризики можливо оцінити кількісно – відповідно виникає потреба у покритті «якісних» ризиків. Для покриття якісних ризиків банки можуть створювати додаткові буфери капіталу, які визначені як певний відсоток до поточної величини RWA. Такий підхід використовується як в українській, так і в міжнародній практиках.

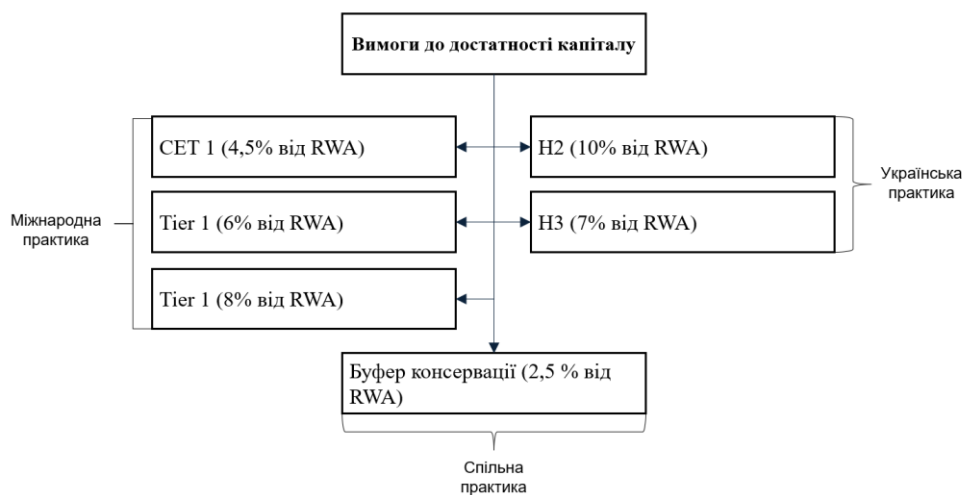
До основних буферів капіталу належать: буфер системної важливості (для системно-важливих банків), буфер консервації та контр циклічний буфер. Буфери капіталу створюються для покриття додаткових ризиків пов'язаних з діяльністю банків. Окрім цього, банк може визначати для себе додатковий, управлінський буфер капіталу, який є додатковим інструментом покриття неочікуваних збитків.

Постановою Правління НБУ №368 «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» в Україні станом на лютий 2024 року визначено наступні нормативи достатності капіталу:

- норматив достатності основного капіталу (Н3) – 7% від RWA [15, розділ 4, глава 2];
- норматив достатності регулятивного капіталу (Н2) – 10% від RWA [15, розділ 4, глава 1];
- також передбачаються буфери капіталу: буфер консервації, системної важливості та контрциклічний буфер розміром від 0% до 3% від RWA [15, розділ 4, глава 3].

Розрахунок нормативів достатності капіталу відбувається відповідно до вимог постанови №368: сума активів, зважених за ступенем ризику, дорівнює сумарній балансовій вартості активів і позабалансових зобов'язань, зважених за ступенем кредитного ризику з додаванням суми відкритої валютної позиції та мінімального розміру операційного ризику, помноженого на коефіцієнт 10 [15, розділ 4, глава 1].

Загальні вимоги до достатності капіталу відповідно до міжнародної та української практики наведено на рисунку 1.2.

Рисунок 1.2 – основні вимоги до достатності капіталу банків.

Джерело: складено автором на основі даних [13], [14], [15]

Наразі регуляторне середовище в Україні динамічно змінюється, оскільки відбувається приведення поточного законодавства у відповідність до законодавства

ЄС, відповідно вимоги до структури капіталу банків та нормативів достатності капіталу будуть змінюватися у майбутньому.

Постановою Правління НБУ № 196 «Про затвердження Положення про порядок визначення банками України розміру регулятивного капіталу» затверджено внесення змін до структури регулятивного капіталу банку. Нова структура відповідатиме рекомендація Базельського комітету.

Мінімальний розмір ринкового ризику наразі частково враховується при розрахунку нормативів достатності капіталу через суму відкритої валютної позиції. Постановою Правління НБУ №162 «Про затвердження Положення про порядок визначення банками України мінімального розміру ринкового ризику» вже впроваджено підходи до оцінки мінімального розміру ринкового ризику, отже в найближчому майбутньому він буде враховуватись при розрахунку нормативів капіталу.

Також для комплексної оцінки потреби банку у підтриманні певного рівня достатності капіталу використовують метод стрес-тестування – моделювання різних сценаріїв подій та значних змін зовнішніх факторів впливу на діяльність банку(ів) та прогнозування можливої реакції банку при визначеному сценарії. При стрес-тестуванні використовуються щонайменше два сценарії : базовий (базові прогнози центробанку щодо зміни макроекономічних факторів) та несприятливий (розробляється центробанком країни/банком та відображає значні зміни макроекономічних факторів). Практика застосування стрес-тестування для оцінки стійкості банку також є поширеною в Україні.

Другий компонент стійкості банку – ліквідність. Ліквідність банку визначає його здатність вчасно виконувати фінансові зобов'язання та забезпечувати платіжні потреби клієнтів. Попри достатність капіталу банк, у випадку проблем з ліквідністю, може бути неспроможний виконати свої зобов'язання, що буде тригером для визнання такого банку неплатоспроможним. Достатня ліквідність є додатковим компонентом до достатності капіталу для визначення стійкості банку.

Для вимірювання ліквідності існують два коефіцієнти: LCR (liquidity coverage ratio) – коефіцієнт покриття ліквідності, що відображає наявність у банку ресурсів для покриття відтоку коштів з установи протягом 30 днів з моменту настання кризи. Коефіцієнт розраховується як співвідношення високоякісних ліквідних активів (HQLA) до чистого очікуваного відтоку коштів та повинен становити щонайменше 100%. Інший коефіцієнт: NSFR (net stable funding ratio) – коефіцієнт чистого стабільного фінансування, відображає наявність у банку достатніх ресурсів на строк до одного року, коефіцієнт призначений для вимірювання ліквідності на більш довгий горизонт. Розраховується як співвідношення наявного стабільного фінансування (ASF) до необхідного рівня стабільного фінансування (RSF) та повинен становити не менше ніж 100%.

Постановою Правління НБУ №368 «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» в Україні станом на лютий 2024 року визначено нормативи ліквідності LCR_{вв} – коефіцієнт покриття ліквідністю за всіма валютами, LCR_{ів} - коефіцієнт покриття ліквідністю за іноземними валютами, та NSFR, що відповідає рекомендаціям Базельського комітету. Нормативні значення коефіцієнтів встановлені на рівні 100% [15, розділ 5].

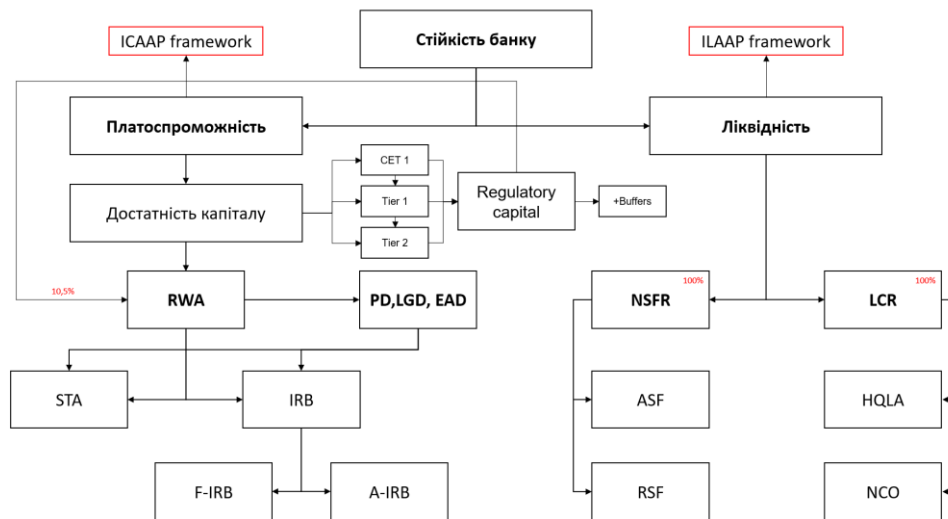
Рекомендації Базельського комітету є необхідним мінімумом вимог для стійкості банків. Вимоги можуть змінюватися від країни до країни в залежності від економічної ситуації регіону. На законодавчому рівні в Україні затверджені схожі підходи щодо оцінки достатності капіталу банків та оцінки, контролю, вимірювання та моніторингу банківських ризиків.

На основі Pillar 2 (рекомендації Базель 2) Європейський Центральний Банк (ЄЦБ) випустив рекомендації щодо проведення процесу оцінки достатності капіталу та ліквідності: ICAAP – internal capital adequacy assessment process та ILAAP – internal liquidity adequacy assessment process, ці рекомендації є мінімальним набором інструкцій та критеріїв для ефективно оцінки рівня достатності капіталу та ліквідності.

Процеси ICAAP та ILAAP спрямовані на проведення внутрішньої (з боку банку) оцінки достатності капіталу та ліквідності і виявлення потенційних недоліків у внутрішніх процесах банку. Мета регуляторів під час впровадження цих процесів полягає у здійсненні нагляду та перевірки адекватності систем, методів, підходів та процесів банку пов'язаних з моніторингом та управлінням достатністю капіталу та ліквідності.

Відповідно до Постанови Правління НБУ №161 «Про затвердження Положення про організацію процесу оцінки достатності внутрішнього капіталу в банках України та банківських групах» українські банки розробити та запровадити у себе структуру процесу ICAAP. Вимоги від НБУ щодо впровадження процесу ILAAP в українських банках станом на лютий 2024 року відсутні, проте можна очікувати на їх найближче впровадження у 2025 році.

Підсумок щодо основних факторів стійкості банку наведено на рисунку 1.3.

Рисунок 1.3 – Основні фактори стійкості банку.

Джерело: складено автором на основі даних [13-15], [52-53]

Також важливою складовою стійкості банку є ефективна організація системи управління ризиками у банку. Загальні засади системи управління ризиками у банку описано у Постанові Правління НБУ №64 «Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах»

Управління ризиками в банку здійснюється відповідно до концепції «трьох ліній захисту» :

- перша лінія – а рівні бізнес-підрозділів банку, включаючи трейдинг-деск, та підрозділів підтримки діяльності банку. Ці підрозділи приймають ризики та несуть відповідальність за них, здійснюють поточне управління ризиками і подають звіти щодо поточного управління такими ризиками [16, розділ 1, глава 2];
- друга лінія – на рівні підрозділу з управління ризиками та підрозділу контролю за дотриманням норм (комплаєнс) [16, розділ 1, глава 2];
- третя лінія – на рівні підрозділу внутрішнього аудиту щодо перевірки та оцінки ефективності функціонування системи управління ризиками [16, розділ 1, глава 2].

Для забезпечення ефективного управління ризиками банк також повинен здійснити ідентифікацію усіх суттєвих ризиків та розробити відповідні документи щодо управління цими ризиками. Мінімальний перелік документів містить:

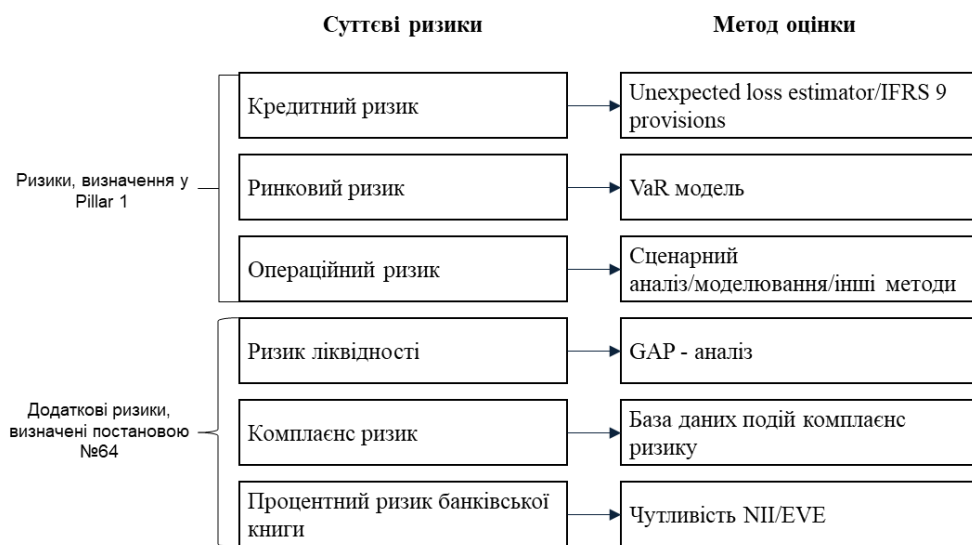
- політика управління кожним із суттєвих видів ризику [16];
- методика, методи та інструменти управління кожним із суттєвих видів ризику [16];
- інформаційні системи, процеси та системи звітування щодо кожного із суттєвих видів ризику [16];
- план антикризового фінансування [16];
- план безперервної діяльності банк [16];
- інші документи.

До суттєвих ризиків відповідно до Постанов Правління НБУ №64 відносяться [16]:

- кредитний ризик (також визначено у Basel 2);
- операційний ризик (також визначено у Basel 2);
- ринковий ризик (також визначено у Basel 2);

- ризик ліквідності;
- процентний ризик банківської книги;
- комплаєнс ризик.

Як зазначалось раніше, для визначення необхідного рівня капіталу банк повинен кількісно оцінити усі суттєві ризики для себе. Оцінка здійснюється відповідно до методів, описаних у рекомендаціях BCBS(Standardized/Advanced approach). Існує велика кількість інструментів для оцінки ризиків, нижче на рисунку 1.4 наведено основні інструменти оцінки суттєвих ризиків.

Рисунок 1.4 – Основні методи кількісної оцінки ризиків.

Джерело: складено автором на основі даних [13-15], [52-53]

Система управління ризиками банку в першу чергу спрямована на підвищення та ефективне управління фінансовим станом банку з метою забезпечення його платоспроможності. Отже, система управління ризиками банку повинна забезпечувати стійкість установ, що буде відображатись на рівні капіталу та ліквідності банку.

Можна визначити, що фінансова стійкість банку – це достатність капіталу банку для покриття можливих негативних наслідків від реалізації ризиків та достатній рівень ліквідності для своєчасного виконання своїх зобов’язань, що забезпечується ефективною системою управління ризиками банку.

Підсумовуючи сказане: стійкість банку полягає у його платоспроможності та достатності ліквідності на визначений період кризи. Існує різноманітна кількість підходів до оцінки стійкості банку, основним з яких є підхід, що включає в себе розрахунок вимог до капіталу на основі зважених на ризик активів. Основними характеристиками ліквідності банку є показники LCR та NSFR. Ґрунтовною роботою для покращення загальної стійкості банків є рекомендації BCBS. Важливим аспектом стійкості банку також є ефективне управління ризиками, що відображається на показниках ліквідності та достатності капіталу банку.

РОЗДІЛ II

АНАЛІЗ БАНКІВСЬКОГО РИНКУ ТА БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ

2.1 Аналіз банківського ринку України

Українська банківська система протягом часу свого існування пройшла через численні шоки та зазнала суттєвих змін. Стійкість банків у мінливому середовищі, особливо в українських реаліях, є надзвичайно важливим фактором для забезпечення тривалого та стійкого зростання економіки.

Розвиток банківського ринку України можна розглядати у розрізі 5 основних етапів, які зображені на рисунку 2.1.

Рисунок 2.1 – етапи розвитку банківської системи України.

Джерело: складено автором на основі даних [17]

Перший етап починається у 1991 році після проголошення незалежності та характеризується створенням банківської системи на ринкових умовах з нуля. Україна успадкувала централізовану банківську систему СРСР яка до цього контролювалась радянським урядом. Першочерговим завданням було створення нового регуляторного та правового середовища для ведення банківської діяльності в Україні. Однією з ключових подій було створення Національного банку України.

Українська фінансова система довгий час базувалась на засадах планової економіки та була не готова до різкого переходу на капіталістичний лад, отже відбувався тривалий процес адаптації до ринкових умов функціонування фінансового сектору. З подальшим розвитком банківської системи накопичувались макроекономічні дисбаланси.

Другий етап розвитку припадає на світову економічну кризу 2008-2009 років після чого було ґрунтовно переглянуто основні підходи щодо фінансової стійкості банків та методів її оцінки.

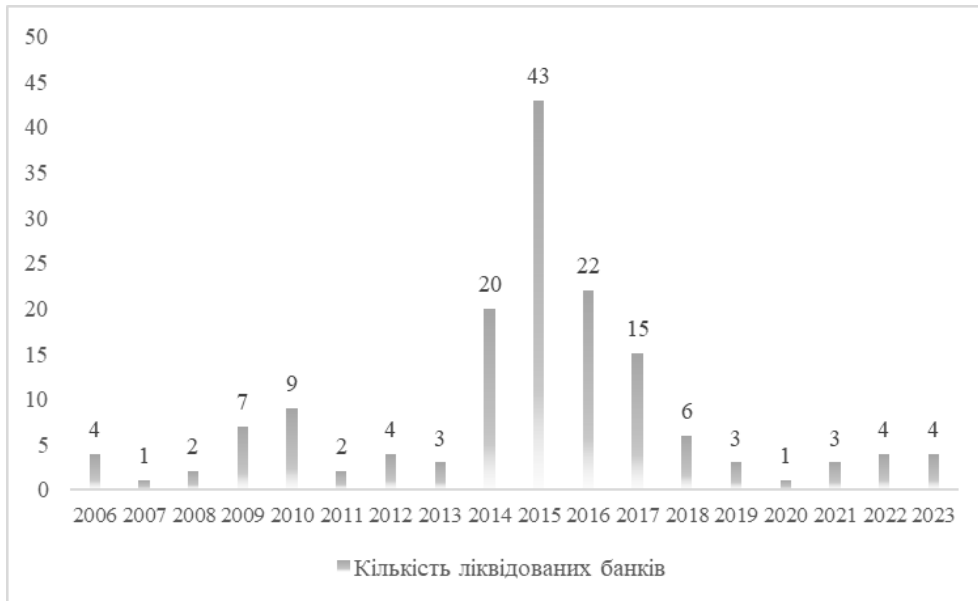
На третьому етапі Україна зіштовхнулася з "потрійною" кризою в 2014–2016 роках – кризові явища в реальному секторі економіки, які підсилювалися банківською кризою, та валютною кризою. Разом з падінням реального ВВП на 6,6% та 9,8% у 2014 та 2015 роках відповідно відбувалась значна девальвація гривні, а також розвивалась банківська криза, результатом якої був масовий відплив депозитів із банківської системи та численні банкрутства банків [17, ст. 3].

Криза 2014-2016 років показала недостатню стійкість банків України та недосконалість нормативно-правового середовища у сфері фінансової стійкості. Значний стрес спричинений фінансовою кризою став поштовхом до наступного етапу розвитку банківської системи України.

Четвертий етап є етапом реформування банківської системи. Реформи були направлені на розбудову фінансової стабільності банківського сектору, посилення інституційної спроможності регуляторів та захист прав споживачів і інвесторів. НБУ вжив заходів для посилення нагляду за діяльністю банків та почав приводити банківське законодавство у відповідність до Європейських стандартів. Важливим кроком було запровадження «Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах» затвердженого постановою Правління НБУ №64.

Як видно з рисунка 2.2, найбільша кількість ліквідованих банків в Україні спостерігалась у 2014 – 2017, що було зумовлено «потрійною кризою» та активними

діями регулятора щодо «очищення» банківської системи (етап 4). Заходи щодо зміцнення стійкості банківської системи мали позитивні наслідки, що спостерігається у значно меншій кількості банкрутств банків у період інших криз – пандемію та війну.

Рисунок 2.2 - Частота ліквідації українських банків.

Джерело: розрахунки автора на основі даних [18]

П'ятий етап характеризується «військовою кризою». Повномасштабне вторгнення росії спричинило один з найбільших шоків для стабільності фінансової системи. Попри значний стрес, спричинений військовими діями на початку 2022 року, українська банківська система вистояла та зберегла свою стійкість. Незважаючи на значний економічний спад на початку війни у 2023 році спостерігалось пожвавлення економіки та позитивні тенденції у банківському секторі. Економічні очікування на 2024 рік також є оптимістичними.

Проте, станом на сьогодні активні бойові дії відбуваються по всій лінії фронту, економічні втрати від війни зростають, нестабільність ситуації на близькому сході, протести на українсько-польському кордоні та порушення ритмічності міжнародної допомоги значно збільшують рівень невизначеності, що може призвести до матеріалізації негативних сценаріїв, а отже й до погіршення економічного становища країни.

Аналіз поточного стану банківської системи проведено за п'ятьма основними напрямками, а саме: огляд макроекономічної ситуації, аналіз кредитної діяльності, аналіз банківського фондування, огляд фінансового результату банків та аналіз капіталу і ліквідності банків. Макроекономічний аналіз проводився за період з 2009 по 2026 рік, де дані за 2024, 2025 та 2026 роки відповідають макроекономічному прогнозу НБУ опублікованому в інфляційному звіті за січень 2024 року. Аналіз інших напрямків здійснюється за коротший часовий період, а саме з 2021 по 2023 роки, оскільки метою аналізу цих напрямків є відображення поточного стану та тенденцій банківського ринку.

Огляд макроекономічної ситуації. Українській економіці характерний високий рівень невизначеності. Більше ніж за 30 років незалежності в Україні відбулось принаймні 5 криз які супроводжувались відповідним економічним спадом. Нестабільність економічної ситуації в Україні посилюється веденням бойових дій на території країни, які перейшли в фазу повномасштабної війни у 2022 році.

Об'єктивно висока волатильність та високі ризики відображаються на міжнародному рейтингу України. Наразі довгостроковий кредитний рейтинг України в іноземній валюті встановлено на рівні «СС» за шкалою агентства Fitch Ratings, що відповідає дуже низькій кредитоспроможності та високій ймовірності дефолту країни [19]. Відповідно, низький рейтинг також відображає проблеми зі стійкістю в економіці.

У таблиці 2.1 наведено динаміку основних макроекономічних показників з 2009 року, включаючи прогноз НБУ на 2024-2026 роки.

Таблиця 2.1 Макроекономічні показники.

Рік	Реальний ВВП	ІСЦ	Рівень безробіття	Рівень З/П	Дефіцит бюджету	Обслуговування боргу
2009	-15,10%	12,3%	8,80%	-9,20%	-3,93%	0,00%
2010	4,10%	9,1%	8,10%	10,20%	-5,99%	0,00%
2011	5,50%	4,6%	7,90%	8,70%	-1,77%	1,97%
2012	0,20%	-0,2%	7,50%	14,40%	-3,62%	1,92%
2013	0,00%	0,5%	7,20%	8,20%	-4,34%	2,45%
2014	-6,60%	24,9%	9,30%	-6,50%	-4,54%	3,31%

Продовження таблиці 2.1

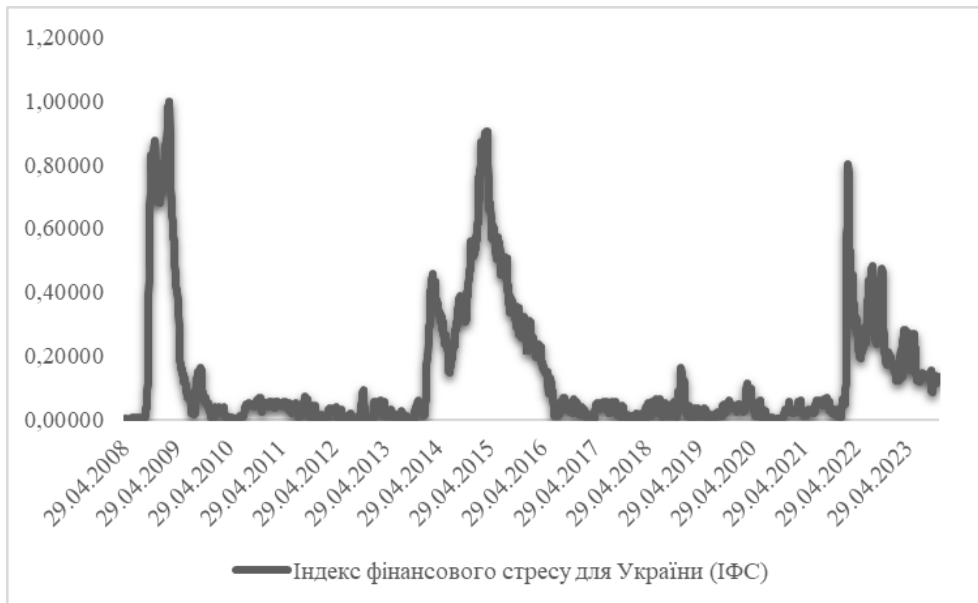
Рік	Реальний ВВП	ІСЦ	Рівень безробіття	Рівень З/П	Дефіцит бюджету	Обслуговування боргу
2015	-9,80%	43,3%	9,10%	-20,20%	-1,55%	4,45%
2016	2,40%	12,4%	9,30%	9,05%	-2,30%	4,10%
2017	2,40%	13,7%	9,50%	19,13%	-1,41%	3,74%
2018	3,50%	9,8%	8,80%	12,53%	-1,90%	3,28%
2019	3,20%	4,1%	8,20%	9,76%	-2,19%	3,04%
2020	-3,80%	5,0%	9,50%	7,40%	-5,32%	2,89%
2021	3,40%	10,0%	9,90%	10,50%	-3,45%	2,84%
2022	-29,10%	26,6%	21,10%	-11,40%	-16,28%	3,12%
2023	5,70%	5,1%	19,00%	3,50%	-20,40%	10,50%
2024 (прогноз)	3,60%	8,60%	16,20%	8,70%	-14,60%	12,00%
2025 (прогноз)	5,80%	5,80%	13,90%	4,90%	-11,70%	7,93%
2026 (прогноз)	4,50%	5%	12,20%	2,70%	-7,50%	5,81%

Джерело: Складено автором на основі даних [20-28].

Як видно з таблиці 2.1 протягом останніх 14 років в українській економіці спостерігалось 3 значних спади: у 2009 році, зі зниження реального ВВП майже на 10%, у 2014-2015 років, з втратою понад 15% ВВП та найбільший спад – у 2022 році, коли економіка скоротилась на третину.

Найглибша та найбільша за своїми наслідками криза була спричинена вторгненням росії в Україні наприкінці лютого 2022 року. Фінансова система країни зазнала значного шоку, проте за рахунок героїзму українських військових, вчасним та рішучим діям регулятора, а також міжнародній підтримці вдалось пом'якшити негативний вплив такої кризи на економіку.

Як видно з рисунку 2.3, індекс фінансового стресу стрімко зріс у першому кварталі 2022 року, проте мав менше значення, ніж у 2009 та 2015 роках.

Рисунок 2.3 - Індекс фінансового стресу для України.

Джерело: складено автором на основі даних [29]

НБУ вжив належних заходів для стабілізації макроекономічної ситуації та пом'якшення негативних наслідків стресу, зокрема основними діями регулятора були: видача кредитів рефінансування банкам, викуп ОВДП на суму у 400 млрд. грн, фіксація обмінного курсу та введення валютних обмежень, підвищення облікової ставки до 25%, а також проведення активної роботи із міжнародними партнерами щодо залучення фінансування [30, ст. 30].

Однак, попри доцільні дії регулятора, економічні втрати були значними: спад реального ВВП на 29,1%, збільшення інфляції до 26,6%, зростання безробіття до 21,1%, скорочення реальних заробітних плат на понад 11% тощо [28, ст. 51]. Додатково економічні втрати посилювались енергетичним та логістичним терором.

Попри значні втрати реальної економіки вже у 2023 році спостерігались позитивні тенденції щодо відновлення економічної активності. Це було досягнуто за рахунок успіхів Збройних сил України на фронті, ритмічності та достатності міжнародної фінансової допомоги, рекордних врожаїв та інших сприятливих факторів.

Позитивні тенденції 2023 року відобразились у стрімкому зниженні інфляції до 5,1%, зростанні реального ВВП на 5,7%, незначному зниженні безробіття та зростанні реальних доходів населення понад 11% [28, ст.51].

Також спостерігаються позитивні тенденції щодо майбутніх років. Макроекономічний прогноз НБУ передбачає зростання ВВП у наступні роки в межах 3-6%, збільшення інфляції та поступове повернення її до цільового діапазону, а також зниження безробіття на 6,8% протягом трьох років та зростання реальних доходів населення [28, ст.51].

В умовах війни стрімко зростав дефіцит державного бюджету, оскільки необхідно було забезпечувати потреби армії при значному дефіциті ресурсів, зумовленому, зокрема, зниженням податкових надходжень.

Для компенсації нестачі коштів значно активізувався внутрішній ринок боргових запозичень, зокрема Облігації Внутрішньої Державної Позики (далі-ОВДП) стали основним інструментом залучення коштів як від населення, так і від інституційних інвесторів. За рахунок високої облікової ставки, стимулів регулятора (бенчмарк ОВДП) та поступового зниження інфляції привабливість гривневих ОВДП зростала, так, за 2023 рік вдалось залучити близько 566 млрд. грн. на внутрішньому ринку запозичень [31].

Також надзвичайно важливою була міжнародна фінансова допомога, обсяги якої у 2023 році допомогли уникнути спаду в економіці та почати поступове відновлення економічної активності. Окрім цього, за рахунок фінансової підтримки партнерів рекордно зросли валютні резерви України, які станом на січень 2024 року покривають понад 5 місяців імпорту, а також значно вирівнявся платіжний баланс, оскільки дефіцит торгівлі товарами та послугами перекривається фінансовими рахунками [28, ст. 51].

Активне залучення боргових коштів неминуче веде до збільшення державного боргу України. Обслуговування державного боргу становило близько 10% від ВВП

України у 2023 році, очікується що цей показник становитиме 12% у 2024 році, а далі поступово спадатиме [21],[27].

Надзвичайно важливим для України є виконання усіх зобов'язань, особливо перед внутрішнім позичальником, щоб уникнути дефолту за своїми зобов'язаннями та не спричинити нової паніки. Враховуючи роловер за внутрішнім боргом та те, що міжнародна допомога надається у формі грантів або кредитів з низькою/нульовою відсотковою ставкою, Україна зможе виконувати зобов'язання за своїм боргом, як внутрішнім, так і зовнішнім.

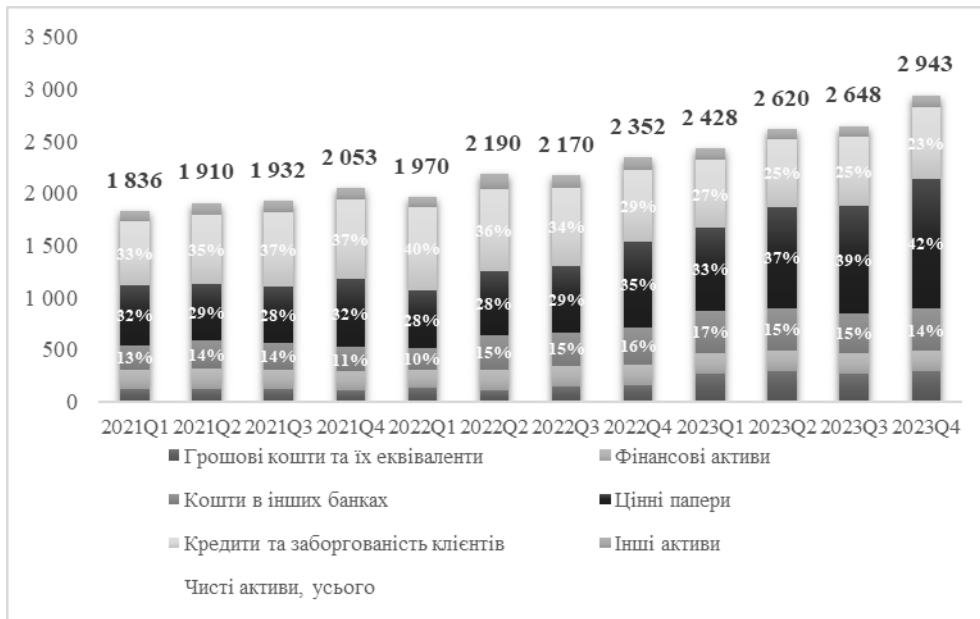
Відповідно до очікувань НБУ дефіцит бюджету скорочуватиметься протягом наступних років та досягне позначки у 7,5% від ВВП, що також є оптимістичною оцінкою майбутньої перспективи [28, ст. 51].

За умов війни 2023 рік був феноменальний для України з точки зору економічних показників, що дало змогу регуляторів пом'якшувати введені на початку вторгнення обмеження, зокрема: зняття низки валютних обмежень, перехід до плаваючого курсоутворення та зниження облікової ставки до 15%. Проте такий успіх зумовлений низкою сприятливих обставин: достатність міжнародної допомоги, рекордні врожаї тощо.

Основними ризиками для стабільності макроекономічної ситуації залишається повномасштабна війна. Через значний дефіцит ресурсів та воєнні втрати економіка України залишатиметься залежною від міжнародної фінансової допомоги у майбутньому. Ризик неритмічності міжнародного та зниження її обсягів поступово реалізовується – нині це другий основний ризик для макрофінансової стабільності. Негативні очікування щодо можливої реалізації негативного сценарію також посилюються конфліктом на близькому сході, блокадою українського сухопутного кордону та веденням ембарго на українську агропродукцію окремими країнами ЄС, а також мобілізацією.

Огляд кредитної діяльності банків. У спрощеному вигляді бізнес-модель банку полягає у тому, що він залучає кошти у вигляді вкладів від тих, хто має їх

надлишок, та видає від свого імені залучені кошти у формі кредитів тим, хто їх потребує. Отже, кредитування є основним видом діяльності банків, проте кредитування не є єдиним видом діяльності банків. На рисунку 2.4 наведено структуру активів українських банків.

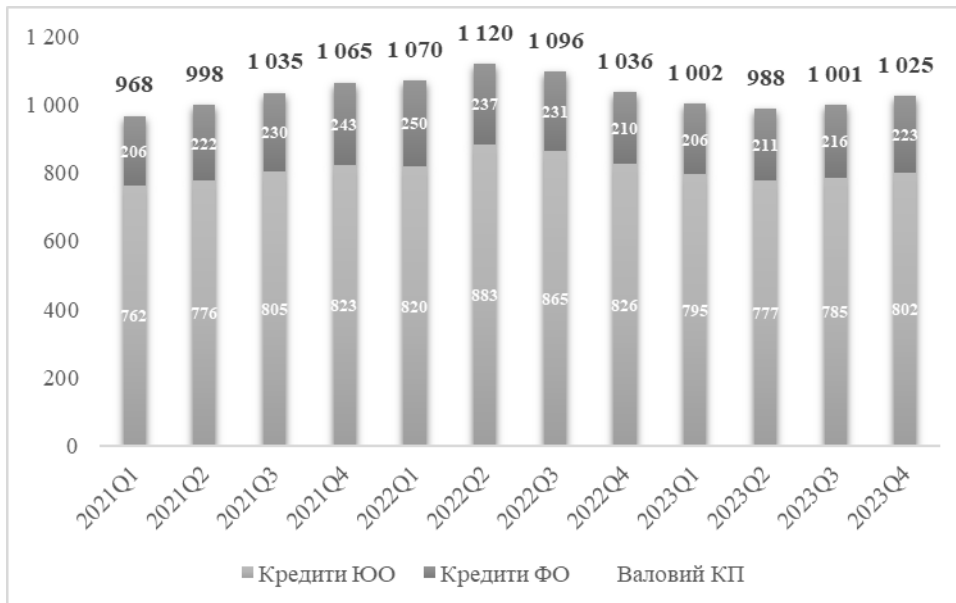
Рисунок 2.4 - Структура активів українських банків.

Джерело: складено автором на основі даних [32]

Як видно на рисунку 2.4, більшу частку активів банків склали кредити та заборгованість клієнтів, проте з першого кварталу 2022 року частка кредитів в загальних активах поступово скорочувалась, можна спостерігати спад з 40% у першому кварталі 2022 року до 23% у четвертому кварталі 2023 року. За аналогічний період банки значно наростили портфель цінних паперів, його частка у загальних активах зросла на 14% та становить 42% від загального обсягу активів.

Така тенденція є цілком зрозумілою, оскільки банки в умовах підвищених ризиків, зумовлених війною, прагнуть мінімізувати свої втрати та вкладати кошти у більш безпечні інструменти. До таких інструментів можна віднести ОВДП та депозитні сертифікати НБУ, які в умовах високої облікової ставки та помірної інфляції забезпечують привабливий рівень дохідності. Окрім цього скорочення кредитного

портфеля посилювалось слабким споживчим попитом у перший рік війни. На рисунку 2.5 наведено дані щодо валового кредитного портфеля у гривні.

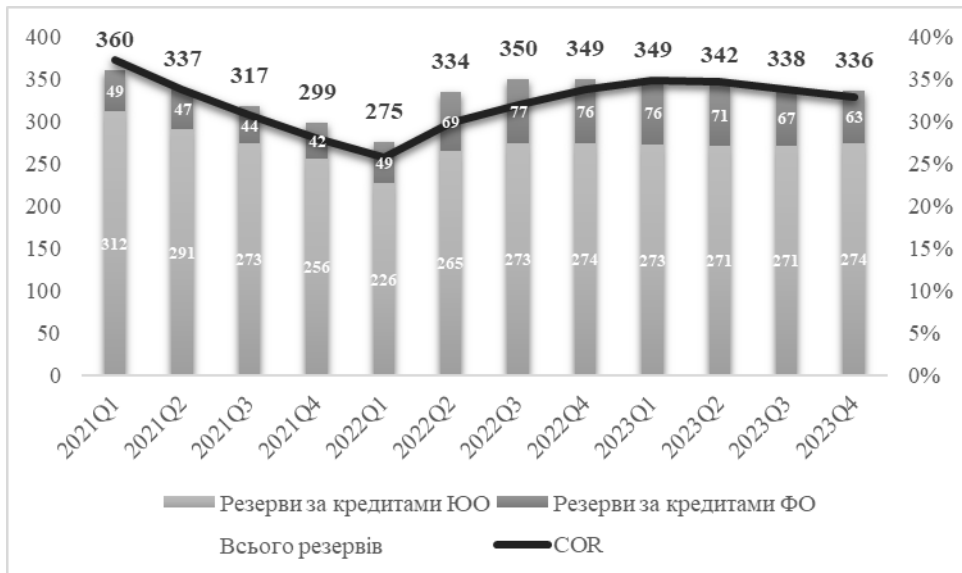
Рисунок 2.5 - Валовий гривневий кредитний портфель.

Джерело: складено автором на основі даних [32]

З рисунку 2.5 видно, що валовий кредитний портфель скорочувався протягом першого року війни і відновив зростання починаючи з другого кварталу 2023 року. Скорочення відбувалось в корпоративному та роздрібному сегментах одночасно. Загалом валовий кредитний портфель скоротився на 132 млрд. грн. (26 млрд. грн. – роздрібний портфель і 106 млрд. грн. корпоративний портфель). Протягом другого півріччя 2023 року спостерігалось зростання валового кредитного портфеля, роздрібний портфель почав відновлюватись дещо раніше, переважно за рахунок карткового кредитування, а корпоративний портфель – зростав переважно в межах програми «Доступні кредити 5-7-9%».

У зв'язку з стрімким збільшенням кредитного ризику банками формувались значні резерви для покриття збитків, як тих, що вже були визнаними, так і тих, що очікувались банками у майбутньому. Додатковим ризиком, який банки також повинні були враховувати, були терористичні атаки росії на енергетичну інфраструктуру

України. На рисунку 2.6 наведено інформацію щодо сформованих банками резервів вартості ризику (далі – COR).

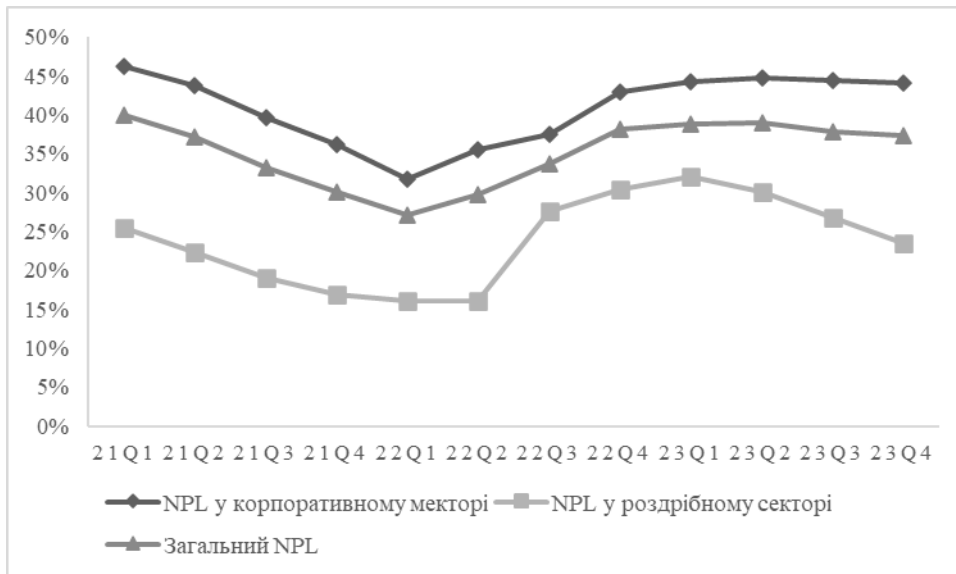

Рисунок 2.6 - Резерви банків та COR.

Джерело: складено автором на основі даних [32]

Як видно з рисунку 2.6, банками було сформовано резервів на суму понад 74 млрд. грн. протягом 2022 року, а вартість ризику зросла на 8% протягом 2022 року (з 26% до 34%). Фактично близько третини банківського кредитного портфеля є зарезервованою, що відображає доволі високі оцінки ризиків з боку банків. Попри стабілізацію економічної ситуації та економічних очікувань вартість ризику залишається вищою за довоєнний рівень та знаходиться в межах 34-35%.

Формування значних резервів також було зумовлено швидким погіршення якості кредитного портфеля, що відобразилось у високу рівня непрацюючих кредитів (далі-NPL) у портфелі. На рисунку 2.7 зображено частку NPL у кредитному портфелі банків.

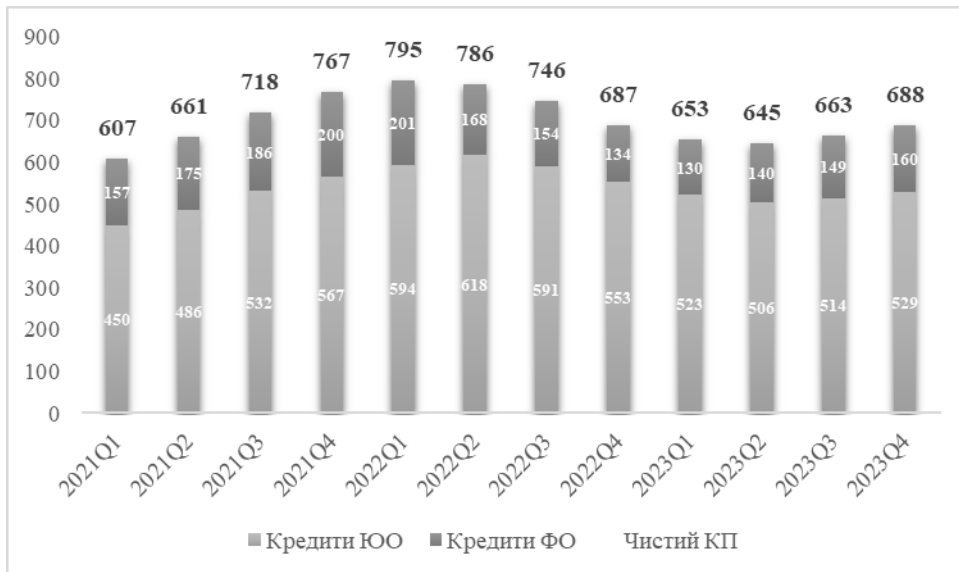

Рисунок 2.7 - Частка NPL у кредитному портфелі.

Джерело: складено автором на основі даних [33]

Як можна побачити на рисунку 2.7, частка непрацюючих кредитів стрімко збільшилась протягом першого року війни та досягла 38% для загального портфеля, 43% - для корпоративного і 30% - для роздрібного. До війни спостерігалась чітка тенденція до зниження рівня NPL, проте наразі скорочення рівня непрацюючих кредитів спостерігається тільки у роздрібному секторі, для корпоративного портфеля притаманне незначне скорочення. Поточний рівень NPL у системі знаходиться на рівні показників довоєнного часу, проте це не є показовим результатом, оскільки час непрацюючих активів як до, так і під час війни є доволі високою.

Якщо поглянути на чистий гривневий кредитний портфель, тобто величина кредитів за вирахуванням резервів, то можна спостерігати дещо відмінну динаміку від валового портфеля. На рисунку 2.8 наведено дані щодо чистого кредитного портфеля.

Рисунок 2.8 - Чистий гривневий кредитний портфель.

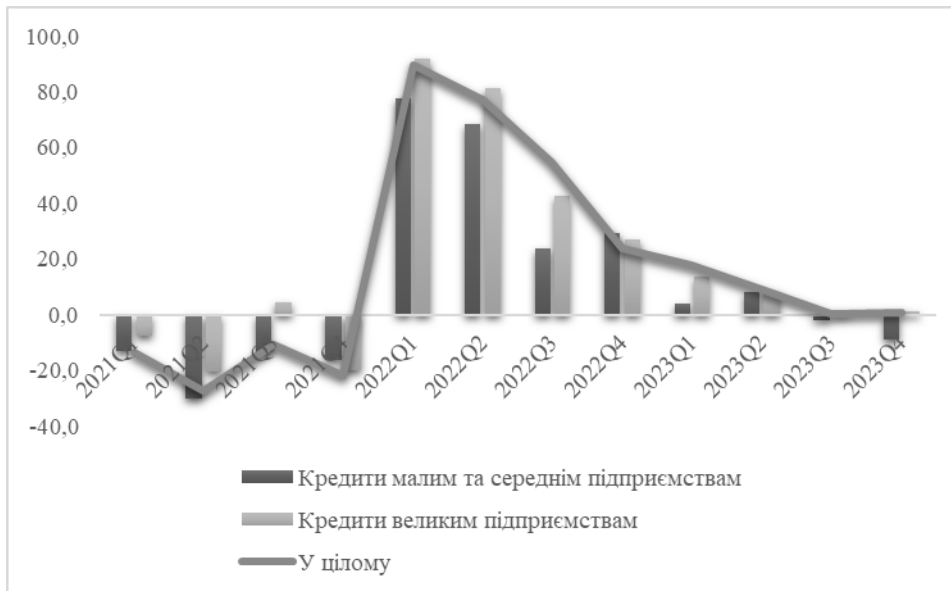
Джерело: складено автором на основі даних [32]

Як видно на рисунку 2.8, скорочення чистого кредитного портфеля почалось на квартал раніше, тобто з першого кварталу 2022 року, та також тривало до другого кварталу 2023 року. Аналогічно до валового портфеля першим почало відновлюватись роздрібне кредитування, а згодом – корпоративне.

Підсумовуючи, основним фактором, який впливав на скорочення кредитного портфеля був високий рівень ризику та невизначеності, зумовлений війною, а основними факторами відновлення кредитування – кращі, ніж очікувались, економічні умови та активно підтримка з боку держави у вигляді державних програм кредитування.

Окрім вищеописаних факторів на кредитну діяльність банків впливали такі чинники як: стандарти схвалення заявок на кредити та рівень їх схвалення, цінові та нецінові умови, а також попит зі сторони позичальників.

Аналіз факторів кредитування корпоративного сектору. На рисунку 2.9 відображено динаміку стандартів схвалення заявок на кредити корпоративному сектору, де позитивне значення відображає суттєве посилення стандартів, а негативне – їх зниження.

Рисунок 2.9 - Зміна стандартів до кредитних заявок корпоративному сектору.

Джерело: складено автором на основі даних [34]

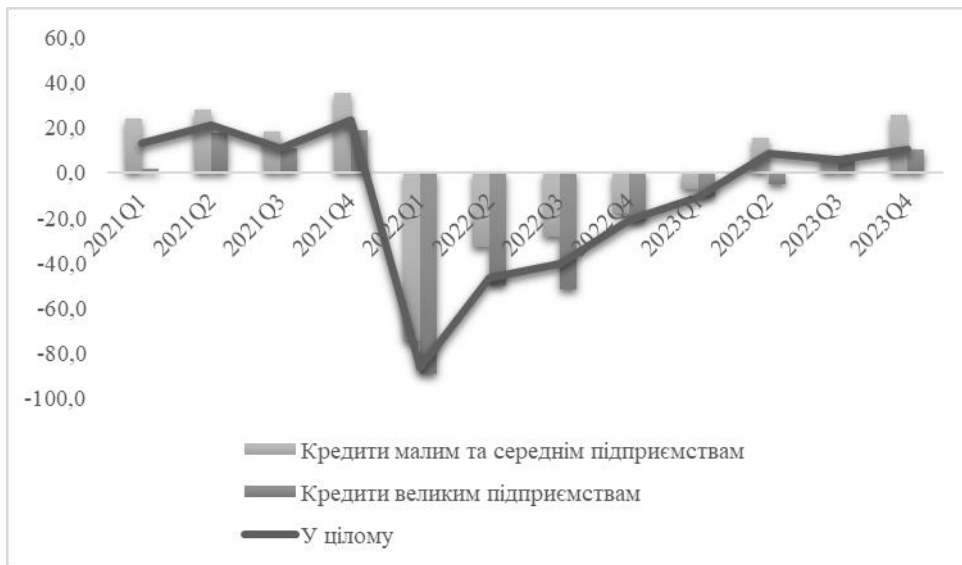
Як можна побачити на рисунку 2.9, банки суттєво посилили вимоги до заявок на отримання кредиту для бізнесу, що відображає значне зниження ризик апетиту банків до кредитування. Найбільше вимоги посилювались до великих підприємств. Проте після стабілізації ситуації на фронті та поступової адаптації до умов війни вимоги до позичальників пом'якшувалися, що позитивно впливало на видачу нових кредитів.

Основними факторами, що впливали на посилення стандартів схвалення заявок були: економічні, інфляційні та курсові очікування, а також галузеві очікування та ризик застави, менший, проте також значний вплив мали капіталізація та ліквідна позиція банку [34]. Погіршення цих факторів зумовлювалось війною.

Відповідно, за рахунок стабілізації економічної ситуації та кращих, ніж очікувалось, зовнішніх умов негативний вплив цих факторів послабився, що дозволило банкам послаблювати стандарти кредитування[34]. Також наприкінці 2023 року банки почали враховувати фактор конкуренції при зниженні стандартів кредитування [34].

Відповідно до очікувань банків на перший квартал 2024 року стандарти кредитування у більшості банків не зміняться, лише незначна частка банків (10,4%) планує посилити стандарти кредитування, а близько 20% - несуттєво їх пом'якшити [34].

На рисунку 2.10 зображено зміну рівня схвалення заявок на кредити корпоративному сектору, де негативні значення відображають зменшення рівня схвалення, а позитивні - збільшення.

Рисунок 2.10 - Зміна рівня схвалення заявок на кредити корпоративному сектору.

Джерело: складено автором на основі даних [34]

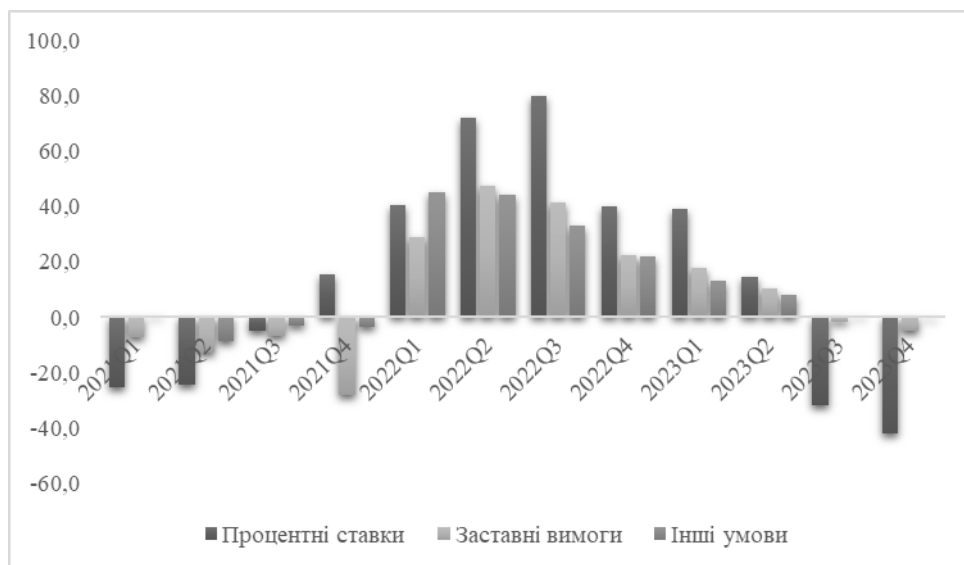
Як видно з рисунку 2.10, банки значно зменшили видачу нових кредитів підприємствам корпоративного сектору, що відповідає значному посиленню вимог до позичальників. Проте, протягом останніх трьох кварталів рівень схвалення заявок на кредити корпоративному сектору поступово зростає.

З огляду на динаміку та рівень схвалення заявок на кредити корпоративному сектору можна стверджувати, що банки дійсно в значній мірі знизили свій ризик-апетит до кредитування бізнесу. Проте підвищення вимог до бізнесу в першу чергу є наслідком повномасштабного вторгнення, як відповідна реакція на високі ризики та

невизначеність. Отже, основним фактором, що впливав на скорочення корпоративного кредитного портфеля були бойові дії.

Пропозиція зі сторони банків не є єдиним чинником, що впливає на рівень кредитування корпоративного сектору. Важливими факторами також є умови кредитування та попит.

На рисунку 2.11 зображено динаміку змін цінових і нецінових умов кредитування, де додатні значення відображають погіршення умов, а від’ємні – їх покращення.

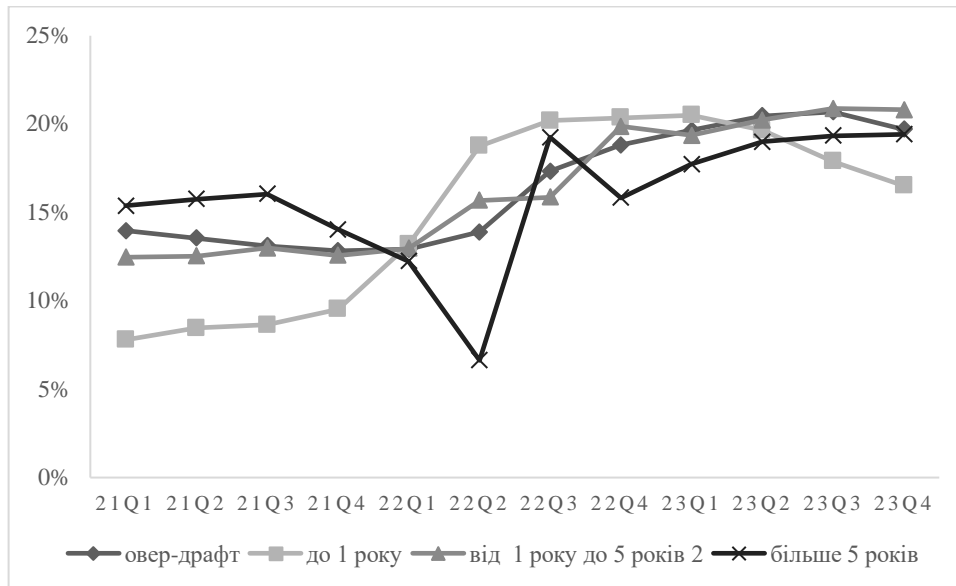

Рисунку 2.11 - Зміна цінових та нецінових умов кредитування корпоративного сектору.

Джерело: складено автором на основі даних [34]

Як видно на рисунку 2.11, умови кредитування значно погіршилися з початком війни, проте це було зумовлено не тільки високими ризиками, а й значним підвищенням облікової ставки у другому кварталі 2022 року. Поступово умови кредитування покращуються, зокрема значно знизилась процентні ставки за кредитами. З огляду на поточну макроекономічну політику НБУ та очікування щодо зниження облікової ставки у 2024 році не більше ніж на 1-2% - процентні ставки за кредитами залишатимуться на поточних рівнях.

На рисунку 2.12 зображено динаміку процентних ставок за новими кредитами корпоративному сектору.

Рисунок 2.12 - Динаміка процентних ставок за новими кредитами корпоративному сектору.

Джерело: складено автором на основі даних [35]

Як видно на рисунку 2.12 дійсно відбувається зниження процентних ставок за кредитами на строк до 1 року, проте процентні ставки на довгострокові кредити зростають, що можна пояснити тим, що банки закладають більший ризик у ціну кредиту, проте така різниця ставок між коротко- і довгостроковими кредитами є нормальною.

На рисунку 2.13 зображено динаміку попиту корпоративного сектору на кредити. Позитивні значення відображають зростання попиту, а негативні – його спад.

Рисунок 2.13 - Зміна попиту на кредити корпоративного сектору.

Джерело: складено автором на основі даних [34]

Як можна побачити на рисунку 2.13, динаміка попиту на кредити зі сторони бізнесу не відповідає пропозиції зі сторони банків, оскільки при збільшенні попиту у 2, 3 та 4 кварталах 2022 року банки посилювали стандарти кредитування, а також відбувалось погіршення умов отримання кредитів. Проте однозначно не можна стверджувати, що зменшення ризик-апетиту банків до кредитування було основним чинником скорочення кредитного корпоративного портфелю, адже збільшення попиту не означає, що цей попит був якісним і всі позичальники мали достатню кредитоспроможність.

Основними факторами, що впливали на попит корпоративних позичальників були: зміна процентних ставок, фактор впливав як на збільшення, так і на зменшення попиту, потреба в капітальних інвестиціях та оборотних коштах – фактори що впливали на збільшення попиту [34].

Банки очікують несуттєве збільшення попиту на кредити зі сторони бізнесу у першому кварталі 2024 року, такі очікування мали понад 40% усіх банків, близько 50% очікують, що попит на кредити не зміниться [34].

Відповідно до очікувань банків на 2024 рік більшість установ (понад 90%) очікують на зростання корпоративного кредитного портфеля, проте близько половини банків відзначають, що вони очікують зниження якості корпоративного портфеля [34].

В умовах воєнного стану для підтримки бізнесу важливою є допомога держави. Державна програма «Доступні кредити 5-7-9%» (далі – Програма) була важливим інструментом для підтримки бізнесу на початку війни та залишається основним рушієм бізнес-кредитування [29, ст. 27]. Окрім цього були запроваджені портфельні гарантії для банків, що у поєднанні з програмою значно спростило доступ до кредитів для бізнесу.

Позики за Програмою вже становлять близько 40% чистого корпоративного портфеля у гривні. З 24 лютого 2022 року до грудня 2023 року банками за програмою було укладено близько 42 тисяч договорів на суму понад 167 млрд. грн. [29, ст. 27]. Більшість кредитів за Програмою – короткострокові, адже надаються для поповнення обігових коштів. Понад половина портфеля – це кредити терміном до одного року [29, ст. 28].

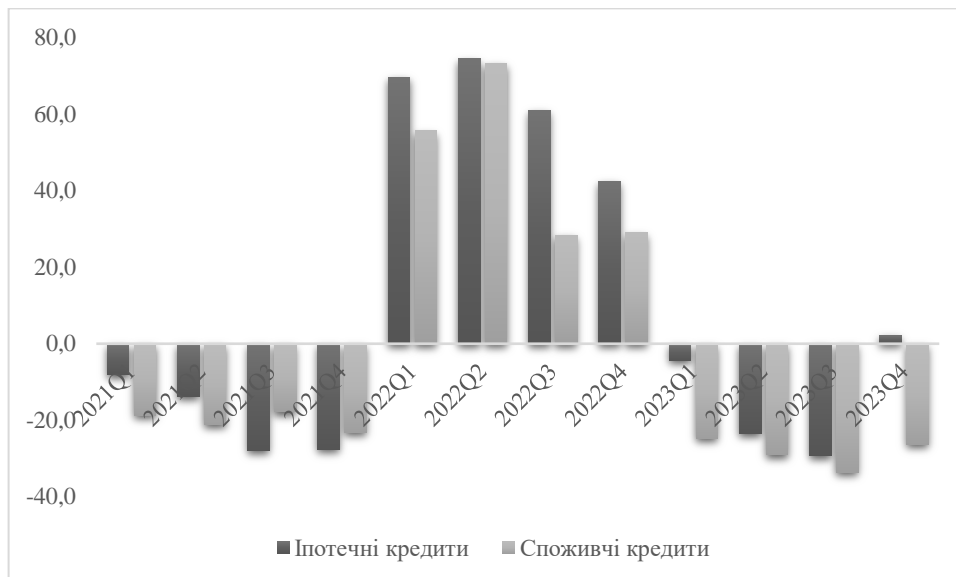
Програма відіграла ключову роль у підтриманні кредитування бізнесу в найскладніший період повномасштабного вторгнення. Доступ до неї був максимально широким. Проте в умовах поступового відновлення економіки та поліпшення фінансових показників бізнесу формат програми поступово змінюватиметься [29, ст. 28]. Отже, можна очікувати, що допомога держави у підтримці кредитування бізнесу поступово спадатиме, що розширюватиме простір для ринкового кредитування.

Наразі держава розширює інструменти залучення коштів для бізнесу та вводить дві окремі програми «Доступний факторинг» та «Доступний лізинг». Можна очікувати, що портфель фінансування за цими програмами не перевищить результати програми «5-7-9%», проте така ініціатива є гарним способом розвитку альтернативних інструментів фінансування бізнесу.

Підсумовуючи аналіз факторів кредитування корпоративного сектору можна зробити наступні висновки:

- високі військові ризик та значний рівень невизначеності зумовили стрімке скорочення ризик-апетиту банків до кредитування, що відобразилось у посиленні вимог до корпоративних позичальників та зниження кількості схвалених заявок на кредити;
- кращі економічні умови та стабілізація макро ситуації сприяють поступовому відновленню кредитування, що відображається у послабленні вимог до позичальників та поживленні їх попиту, за стабільної ситуації в економіці така тенденція зберігатиметься й надалі;
- державні програми підтримки відіграли важливу роль у кредитуванні бізнесу та залишаються його основними рушіями, проте їх роль у майбутньому поступово зменшуватиметься.

Аналіз факторів кредитування роздрібногo сектору. На рисунку 2.14 відображено динаміку стандартів кредитування домогосподарств. Позитивні значення відображають посилення стандартів схвалення кредитних заявок на кредити домогосподарствам, негативні – їх послаблення.

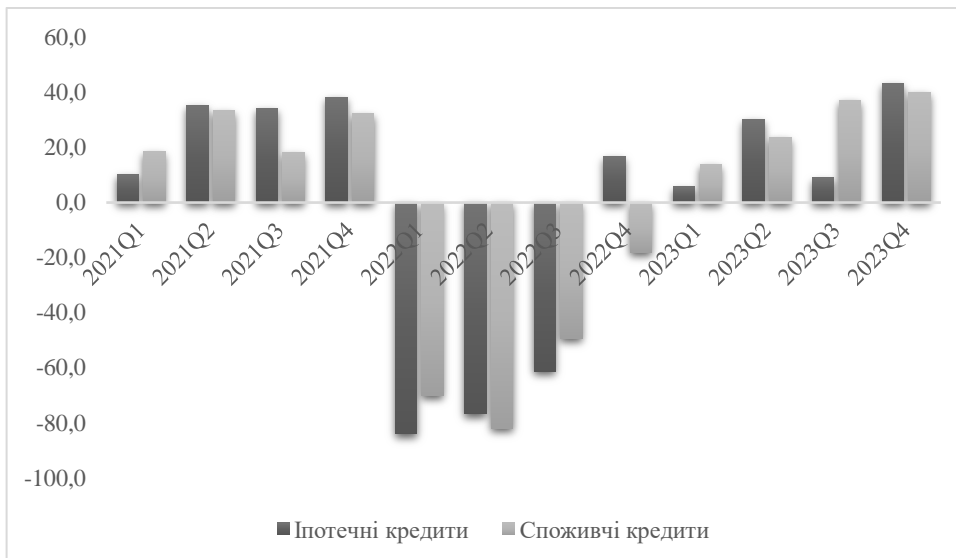
Рисунок 2.14 - Зміна стандартів схвалення кредитних заявок на кредити домогосподарствам.

Джерело: складено автором на основі даних [34]

Як видно на рисунку 2.14 різкі зміни стандартів кредитування відбувались двічі: у 1 кварталі 2022 і 2023 років. Банки пом'якшували вимоги до домогосподарств значно швидше та у більшій мірі, порівняно з кредитами корпоративному сектору, проте наприкінці 2023 року відбулось незначне посилення вимог до іпотечних кредитів. Більшість банків очікують, що у першому кварталі 2024 року стандарти схвалення кредитних заявок на кредити домогосподарств пом'якшуватимуться й надалі, як для іпотечних, так і для споживчих кредитів [34].

Основними факторами, що впливали на пом'якшення вимог до кредитів роздрібному сектору були кращі економічні очікування та вищі очікування щодо платоспроможності споживачів, а також конкуренція з іншими банками [34].

На рисунку 2.15 наведено динаміку рівня схвалення кредитних заявок на кредити домогосподарств. Від'ємні значення відображають зниження рівня схвалення, додатні – збільшення.

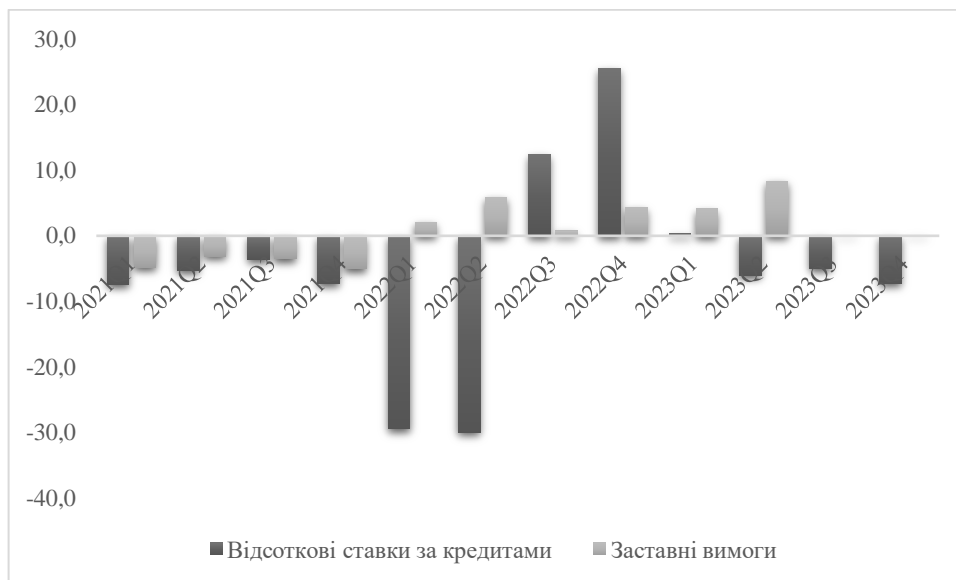
Рисунок 2.15 - Зміна рівня схвалення кредитних заявок на кредити домогосподарствам.

Джерело: складено автором на основі даних [34]

Як видно на рисунку 2.15 банки значно скоротили ризик-апетит до кредитування домогосподарств, проте, на відміну від корпоративних кредитів – інтерес до кредитування роздрібного сегмента відновився на квартал раніше.

З огляду на стандарти та рівень схвалення заявок на кредити домогосподарствам можна побачити, що роздрібне кредитування є більш волатильним, порівняно з корпоративним кредитуванням. Більша волатильність частково зумовлена тим, що роздрібний сегмент кредитування є гнучкішим та швидше реагує на зміну зовнішніх обставин. Більша адаптивність роздрібного сектору сприяла швидшому відновленню роздрібного кредитного портфеля.

Іншими факторами, що впливали на динаміку споживчого кредитування були умови отримання кредиту та споживчий попит. На рисунку 2.16 зображено динаміку змін цінових та нецінових умов надання кредиту домогосподарствам, де додатні значення відображають погіршення умов, а від’ємні – їх покращення.

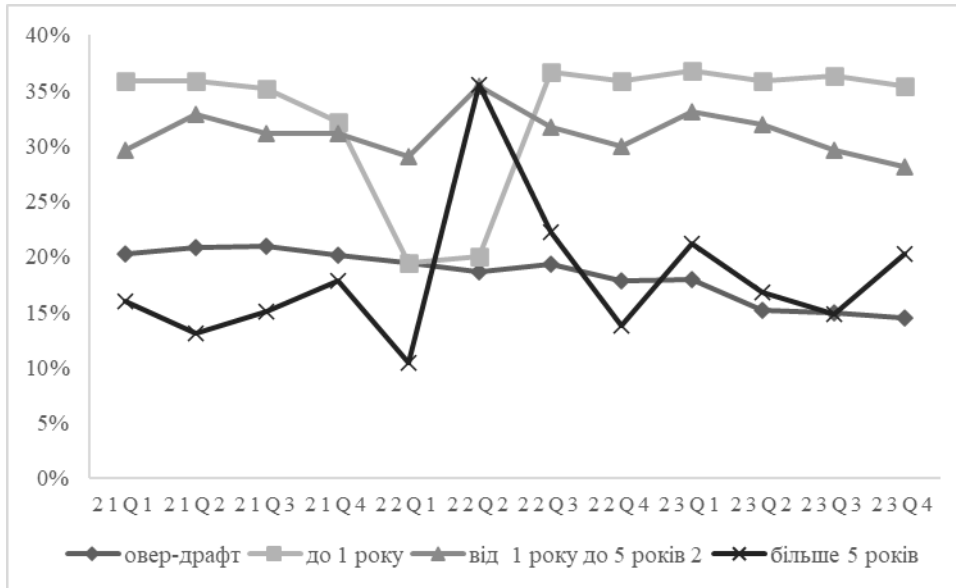
Рисунок 2.16 - Зміна цінових та нецінових умов надання кредиту домогосподарствам.

Джерело: складено автором на основі даних [34]

Як видно на рисунку 2.16 цінові умови кредитування домогосподарств значно коливались як в сторону їх покращення, 1 та 2 квартали 2022 року і 2-4 квартали 2023

року, так і їх погіршення, з 3 кварталу 2022 року по 1 квартал 2023. Заставні вимоги коливались в меншій мірі та поступово посилюються з початком війни.

На рисунку 2.17 зображено динаміку процентних ставок за новими кредитами домогосподарствам у розрізі строків кредитування.

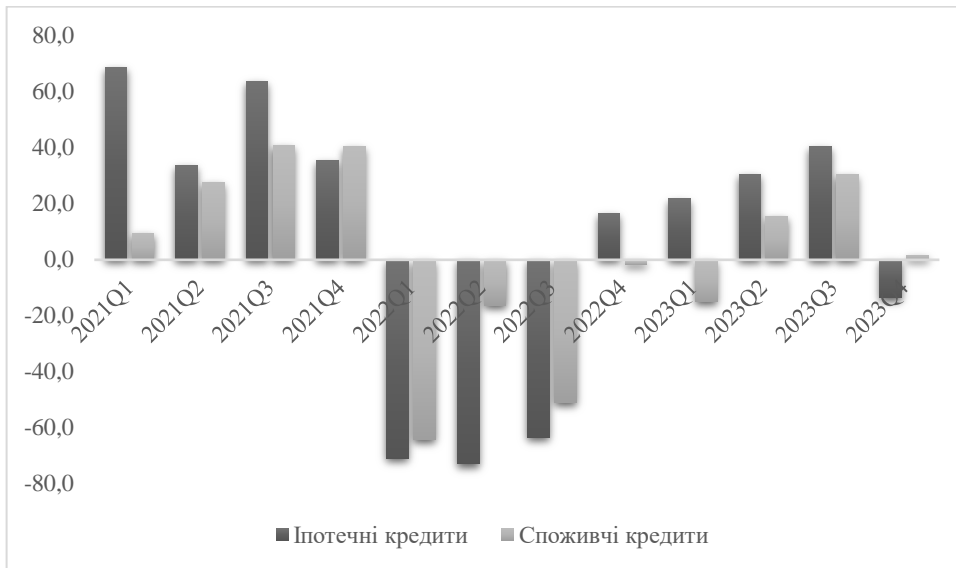

Рисунки 2.17 - Динаміка процентних ставок за новими кредитами домогосподарствам.

Джерело: складено автором на основі даних [35]

Як видно на рисунку 2.17 ставки за короткостроковими кредитами значно знизилась у 1 та 2 квартал 2022 року і згодом стрімко зросли до попередніх рівнів. Стрімко на підвищення ризиків реагували ставки за кредитами зі строком понад 5 років, інші категорії – зменшувались в межах вузького діапазону.

На рисунку 2.18 наведено динаміку попиту домогосподарств на кредити. Позитивні значення відповідають за збільшення попиту, негативні – за його зменшення.

Рисунок 2.18 - Зміна попиту домогосподарств на кредити.

Джерело: складено автором на основі даних [34]

Як видно з рисунка 2.18 спад попиту на кредити зі сторони домогосподарств був значно довшим, порівняно з попитом зі сторони бізнесу. Попит на споживчі кредити знаходиться у пригніченому стані, хоча й значно підвищився у 2-3 кварталах 2023 року. Спостерігається стабільний попит на іпотечні кредити починаючи з кінці 2022 року, проте відбулось його незначне падіння у кінці 2023 року.

Основними чинниками, що впливали на попит домогосподарств на споживчі кредити були споживчі настрої, потреба у купівлі товарів довгострокового кредитування та зміна відсоткових ставок, усі ці фактори посилювали попит на кредити в кінці 2023 року; для іпотечного кредитування основними факторами були перспектива ринку нерухомості та споживчі настрої, що також впливали на збільшення попиту у кінці 2023 року [34].

Відповідно до очікувань банків на 2024 рік більшість установ (понад 90%) очікують на зростання кредитного портфеля домогосподарств, проте близько 40% очікують на погіршення його якості [34].

Окрім вищеописаних факторів, на попит домогосподарств значно впливали державні пільгові програми кредитування: «ЄОселя». За рахунок субсидованого кредитування значно збільшувався попит на іпотечні кредити зі сторони населення.

Фактично іпотечне кредитування функціонує за рахунок державних програм підтримки, іпотечні кредити на ринкових умовах практично відсутні.

Наразі у структурі роздрібного портфеля переважають незабезпечені позики, які становлять близько 80% усього портфеля споживчих кредитів. Ключовою конкурентною перевагою в сегменті залишаються розвинені онлайн сервіси та застосунки. Зростання портфеля відбувається не лише завдяки залученню нових клієнтів, а й через те, що банки також піднімають ліміти клієнтам. Збільшення лімітів співставне зростанню номінальних доходів, тож не посилює ризики портфеля [29 ,ст 31].

Зі сторони банків спостерігаються наступні очікування на перший квартал 2024 року: близько 50% банків очікують, що попит на іпотечні кредити скоротиться, та близько 30% очікують скорочення попиту на споживчі кредити. На зростання попиту очікуються 40% банків – для споживчих кредитів, та 17% - для іпотечних кредитів. Інші банку не очікують змін попиту [34].

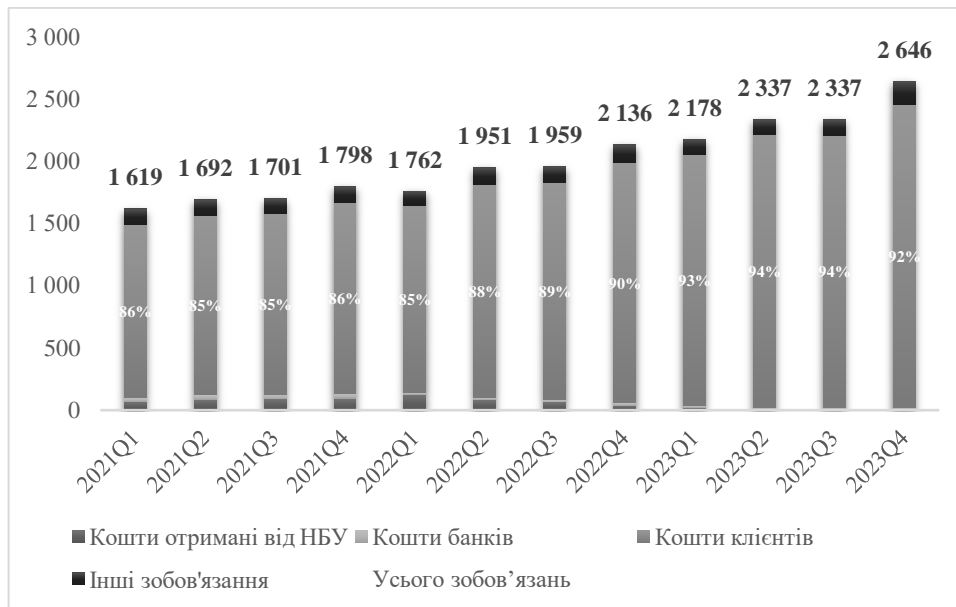
Підсумовуючи аналіз факторів кредитування роздрібного сектору можна зробити наступні висновки:

- споживче кредитування демонструє вищу волатильність порівняно з корпоративним сектором. Зміни стандартів та рівня схвалення відбуваються швидше та виразніше через гнучкість цього сегмента та його швидку реакцію на зовнішні впливи.;
- поліпшення економічних умов та споживчих настроїв сприяють зростанню попиту на кредити, зокрема на іпотеку. Однак, попит на споживчі кредити сильно залежить від умов отримання кредитів, споживчих настроїв та змін відсоткових ставок, а також зовнішніх факторів;
- згідно з прогнозами банків, можна очікувати подальшого зростання попиту на споживчі кредити. Однак, існує певна невизначеність у питанні попиту на іпотечні кредити, зокрема через певне зниження попиту на них в кінці 2023 року;

- державні пільгові програми, такі як "єОселя", мають значний вплив на зміну попиту на іпотечні кредити. Ці програми стимулюють попит на іпотечне кредитування, забезпечуючи певні переваги для покупців житла. Державні програми й надалі залишатимуться основними рушіями іпотечного кредитування.

Огляд банківського фондування. Залучення фондування є важливим аспектом діяльності кожного банку, оскільки це дозволяє банку розширювати ресурсну базу для здійснення кредитної діяльності. Окрім цього, ефективне фондування сприяє підтримці достатнього рівня ліквідності.

На рисунку 2.19 наведена динаміка структури зобов'язань українських банків.

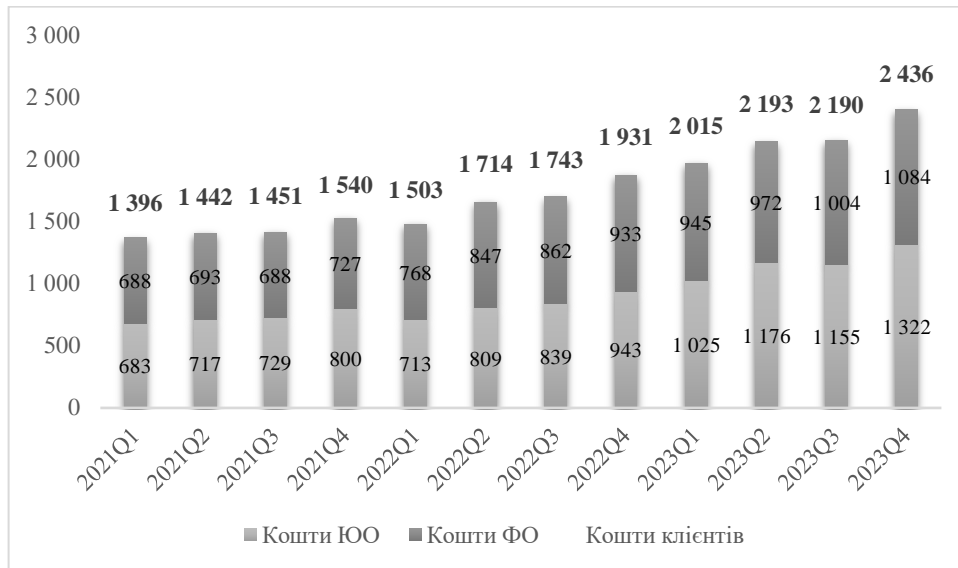

Рисунок 2.19 - Структура зобов'язань українських банків.

Джерело: складено автором на основі даних [32]

Як видно на рисунку 2.19 кошти клієнтів є основною складовою зобов'язань банку, їх частка в загальній структурі зобов'язань зростає протягом останні трьох років та станом на четвертий квартал 2023 року становила 92%.

На рисунку 2.20 зображено динаміку депозитного портфеля банків.

Рисунок 2.20 - Депозитний портфель українських банків.

Джерело: складено автором на основі даних [32]

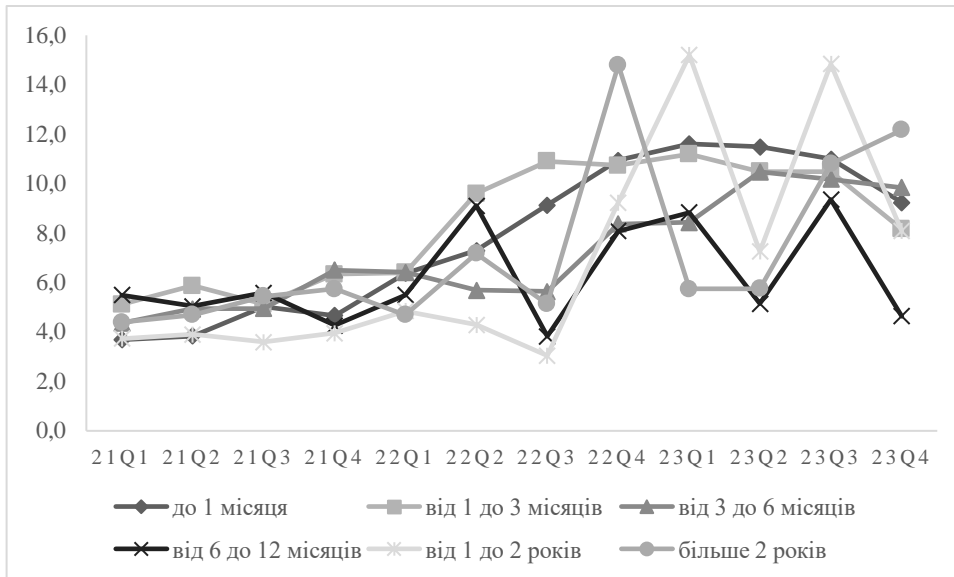
Як можна побачити на рисунку 2.20 депозитний портфель зростає протягом останніх трьох років, лише з одним незначним скороченням у 1 кварталі 2022 року. Структура депозитного портфеля банків є однорідною протягом останніх років, спостерігається рівномірний розподіл між коштами фізичних і юридичних осіб у структурі портфеля.

Депозитний портфель має кращу динаміку, порівняно з кредитним портфелем. Збільшення обсягу коштів клієнтів в банках свідчить про збереження довіри до банківської системи, що є важливим показником в умовах підвищених безпекових ризиків. Більше того, депозитний портфель банків значно перевищує довоєнні обсяги: за останні 36 місяців портфель збільшився на 74%, або на понад 1 трлн. грн. та становить 2,4 трлн. грн. станом на 4 квартал 2023 року [32].

Відповідно до очікувань банків на 2024 рік обсяги фондування зростатимуть: на зростання коштів бізнесу очікують близько 60% банків, а на зменшення – приблизно 27%; зростання коштів населення очікується майже у всіх банках, лише 3% банків зазначили, що не очікують змін у обсягах фондування від домогосподарств [34].

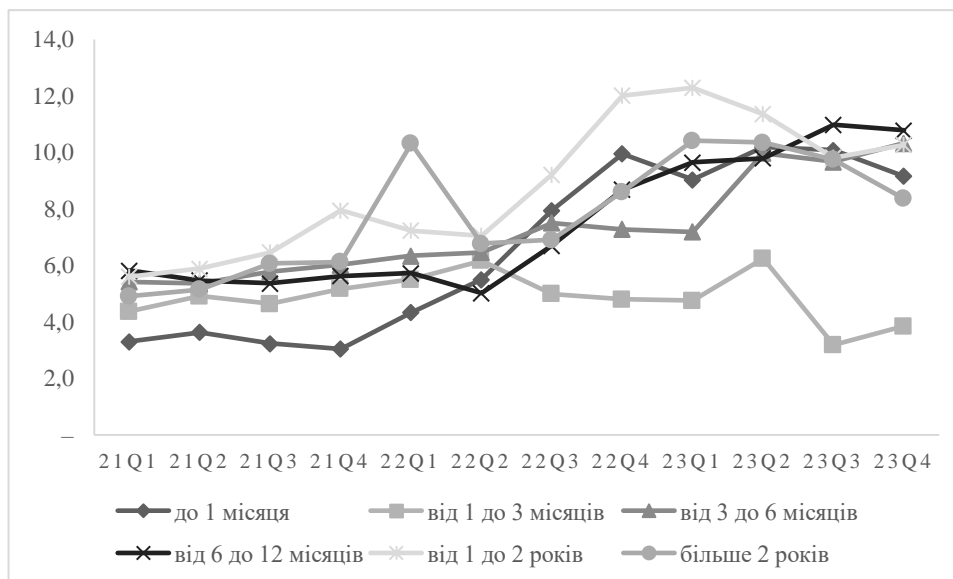
Основними факторами, що впливали на обсяги залучення коштів від населення та бізнесу були зміни регуляторних вимог, а саме збільшення нормативів

обов'язкового резервування, та стимули від регулятора у вигляді тримісячних депозитних сертифікатів, що стимулювали банки залучати кошти населення на строк понад 3 місяці. Такі заходи регулятора були спрямовані на підтримку привабливості гривневих активів, що мало збільшувати дохідність за депозитами. На рисунку 2.21 зображено динаміку ставок за депозитами корпоративному сектору, а на рисунку 2.22 – за депозитами домогосподарств.

Рисунок 2.21 - Динаміка ставок за депозитами корпоративному сектору.

Джерело: складено автором на основі даних [35]

Рисунок 2.22 - Динаміка ставок за депозитами домогосподарств.

Джерело: складено автором на основі даних [35]

Як видно на рисунках 2.21 та 2.22, ставки за короткостроковими депозитами домогосподарств та бізнесу поступово зростали протягом 2022-2023 років. Попри заходи регулятора, ставки за депозитами зростали в межах 2% у по системі загалом, що незначно збільшувало дохідність депозитів після оподаткування [35]. Порівняно з альтернативними інструментами, такими як ОВДП, дохідність депозитів залишалась значно меншою. Трансмісія облікової ставки та ставок за депозитними сертифікатами була послаблена наявністю надлишкової ліквідності у банків, що було наслідком емісії 400 млрд. грн. на початку війни.

Ставки за короткостроковими депозитами почали незначно знижуватися в кінці 2023 року. Таке зниження можна пояснити зниженням облікової ставки до 15% та відповідним зниженням дохідності депозитних сертифікатів разом з посиленням вимог до їх придбання.

Ставки за довгостроковими депозитами коливались у більшій мірі та поступово знижувались як для бізнесу, так і для домогосподарств. Заходи регулятора не мали значного впливу на ставки за довгостроковими депозитами.

Відповідно до очікувань банків на перший квартал 2024 року вартість фондування, тобто відсоткові ставки за депозитами, знижуватиметься для більшості банків [36].

Важливою є строковість депозитів, оскільки це дає можливість банкам ефективніше планувати свою ліквідність та здійснювати управління ресурсами. На рисунку 2.23 наведено динаміку строкових депозитів.

Рисунок 2.23 - Динаміка строкових депозитів.

Джерело: складено автором на основі даних [34]

Як можна побачити на рисунку 2.23 частка строкових депозитів у системі скорочувалась ще у довоєнний час та досягла «дна» у 4 кварталі 2022 року, коли строкові депозити становили близько 25% усіх вкладів. Проте з кінця 2022 року строковість депозитів зростає та залишається на рівні 29% станом на кінець 2023 року, що позитивним сигналом, оскільки відображає підвищення довіри до банків.

Більшість строкових депозитів належать домогосподарствам, а для бізнесу характерна менша строковість вкладів, що зумовлено потребою в оборотних коштах. Станом на кінець 2023 року частка строкових депозитів населення становить 36%, а для бізнесу цей показник становить 24%.

Відповідно до очікувань банків на 2024 рік строковість депозитів не зміниться у 28% банків, несуттєво спаде у 33%, та зросте у 39% [36]. Загалом очікування банків щодо строковості депозитів на наступний рік є нейтральними.

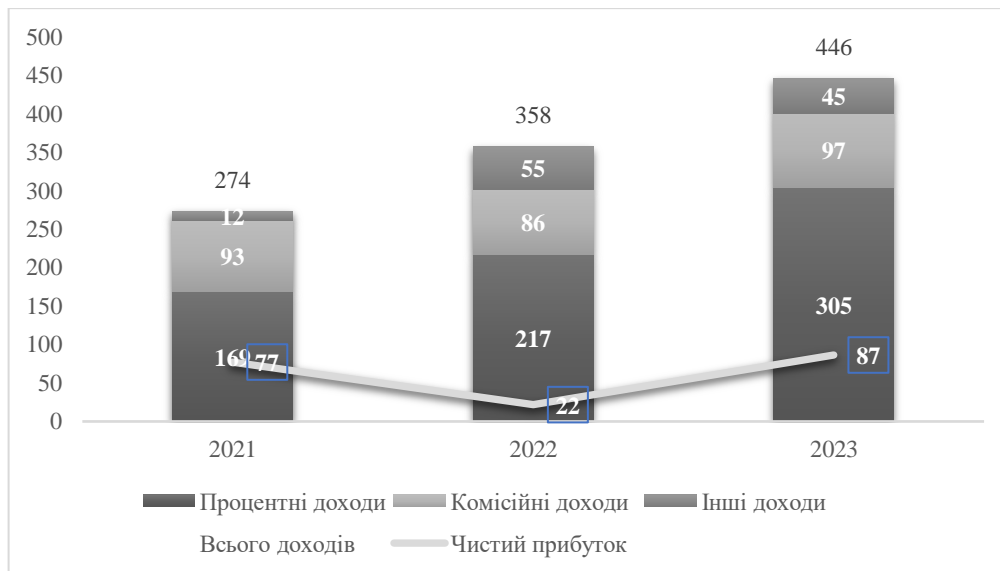
Підсумовуючи аналіз фондування банків можна зробити наступні висновки:

- попри умови підвищених ризиків обсяг коштів населення та бізнесу в українських банках продовжує зростати й очікується, що така тенденція зберігатиметься й надалі;

- основними факторами що сприяли збільшення обсягу вкладів у банках були регуляторні вимоги та стимули. Заходи НБУ зі збільшення привабливості гривневих активів мали позитивний ефект, проте їх трансмісія на рівень процентних ставок за депозитами була обмежена у зв'язку з надлишковою ліквідністю банків;
- строковість депозитів покращується, що свідчить про збільшення рівня довіри до українських банків, проте потенціал її подальшого зростання обмежений.

Аналіз фінансового результату банків. Фінансовий результат є важливими аспектом діяльності банку, адже прибуток забезпечує підтримку поточної діяльності, а також дає змогу розширювати бізнес у майбутньому. Окрім цього, нерозподілений прибуток є одним із основних джерел збільшення капіталу банку.

Основними складовими доходів банків є процентні та комісійні доходи, інші види доходів становлять незначну частку. На рисунку 2.24 наведено структуру доходів та чистий прибуток банків за останні три роки.

Рисунок 2.24 - Структура доходів банків.

Джерело: складено автором на основі даних [37]

Як можна побачити на рисунку 2.24 валовий дохід банків зростав протягом останніх трьох років, проте чистий прибуток сектору знизився у 3,5 рази, або на 55 млрд. грн. у 2022 році, що було зумовлено значним зростанням кредитних збитків та формуванням резервів під них, також негативний вплив мали збитки внаслідок

операційного ризику: втрати від ракетних обстрілів та руйнування внаслідок війни. За результатами 2022 року 44 банки отримали чистий прибуток, а 22 – малий чистий збиток [32].

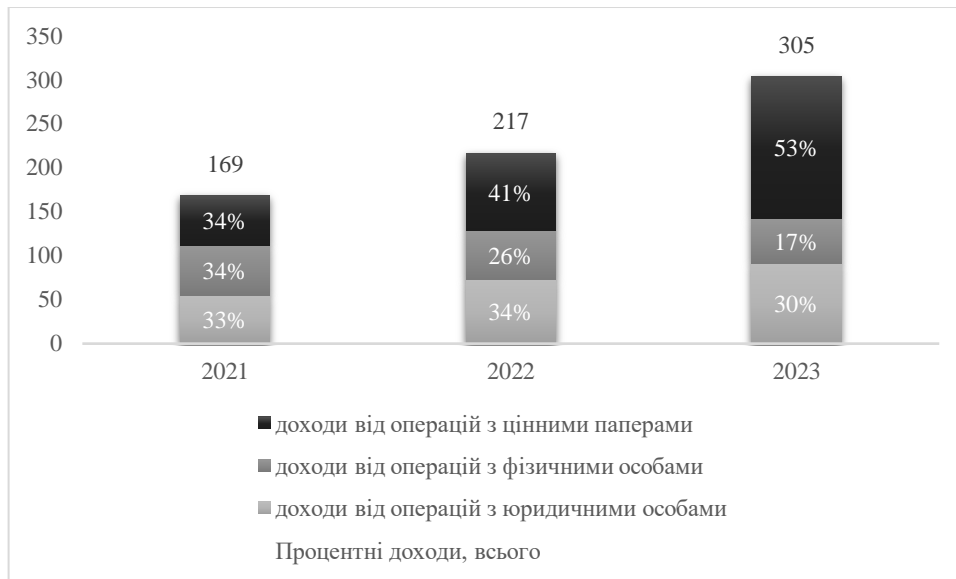
Після визнання більшості кредитних збитків та сформування необхідних резервів у 2023 банки значно покращили свій фінансовий результат: валовий дохід зріс на 88 млрд грн, а чистий прибуток – на 65 млрд. грн. або майже у 4 рази, що перевершує результати довоєнного 2021 року. Зростання доходів банків у 2023 році відбулось за рахунок значного збільшення процентних доходів, які порівняно з 2022 роком зросли на 40% [37]. За результатами 2023 року лише 7 банків отримали збитки [32].

Феноменальне зростання фінансового результату банків у 2023 році було наслідком надзвичайно сприятливих для банків обставин. На початку 2023 року головною ціллю регулятора було досягнення макрофінансової стабільності. Для цього необхідно було зменшити рівень інфляції, яка на кінець 2022 року становила понад 26%, та забезпечити стабільність на валютному ринку. Поставлені цілі досягались за рахунок того, що:

- облікова ставка тривалий час залишалась на високому рівні;
- було підвищено нормативи обов'язкового резервування;
- було введено такі інструменти як бенчмарк-овдп та тримісячні депозитні сертифікати.

Доходність тримісячних депозитних сертифікатів знаходилась в межах 19-25%, а депозитів овернайт від 15% до 25%. Доходність ОВДП протягом 2023 року знаходилась в межах 16-18%. Державні цінні папери були привабливим інструментом для банків, оскільки за рахунок бенчмарк-овдп можна було покривати частину обов'язкових резервів [38]. Отже, банки мали два інструменти куди вони вкладали свою надлишкову ліквідність, і ці інструменти мали високий рівень доходності при відносно низькому рівні ризику, за рахунок чого банки і змогли значно збільшити свої процентні доходи та чистий прибуток.

На рисунку 2.25 наведено структуру процентних доходів банків.

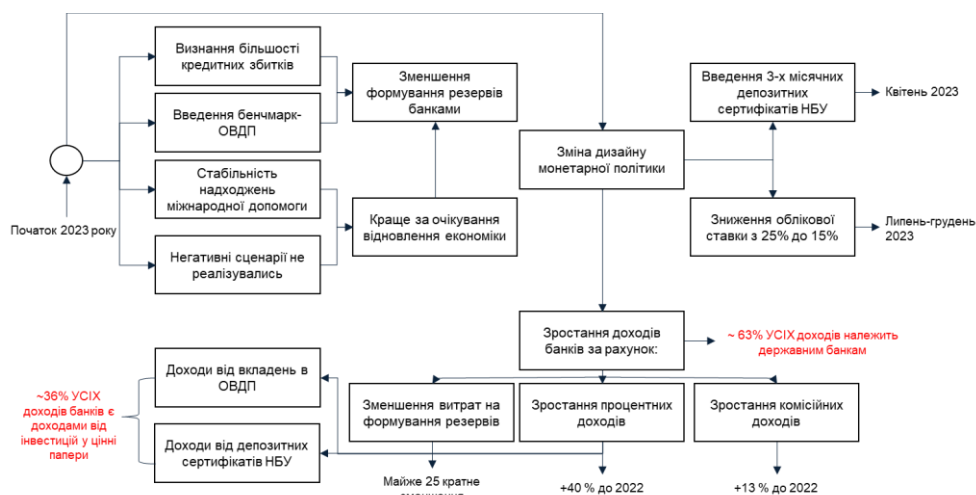

Рисунок 2.25 - Структура процентних доходів банків.

Джерело: складено автором на основі даних [32]

Як можна побачити на рисунку 2.25 частка доходів банків від інвестицій у цінні папери значно збільшилась у 2023 році, в абсолютних значеннях ця категорія зросла на 73 млрд. грн. і становила 162 млрд. грн. за результатами 2023 року [32]. Оскільки більшість втрат було визнано ще у 2022 році вирахування з доходів були значно меншими у 2023 році, що також збільшувало чистий прибуток сектору.

На рисунку 2.26 наведена верхньорівнева схема появи надприбутку у банків в 2023 році.

Рисунок 2.26 - Структура доходів банків.

Джерело: складено автором на основі даних з [28-38]

Як можна побачити на рисунку 2.26, кращі економічні та зовнішні умови разом з монетарною політикою НБУ дали змогу банкам монетизувати свою ліквідність та збільшити розмір доходів за рахунок депозитних сертифікатів та ОВДП.

Доступ до 3-х місячних депозитних сертифікатів поступово обмежується і банки вже не мають можливості генерувати значні процентні доходи за рахунок монетарних інструментів НБУ. Поступове зниження облікової ставки до 15% також вплине на процентні доходи банків у бік їх зменшення. Отримання надприбутку банками у 2023 році скоріш за все є виключним випадком та навряд чи повториться у майбутньому.

На рисунку 2.27 наведено показники ефективності фінансової діяльності банків за останні 3 роки.

Рисунок 2.27 - Середні показники рентабельності та CIR по системі загалом.

Джерело: складено автором на основі даних [32]

Як видно на рисунку 2.27 рентабельність капіталу та активів банків значно знизилась у 2022 році, коефіцієнт CIR (Cost in Risk, розраховується як співвідношення витрат до доходів) значно зріс та перевищував 90%. У 2023 році банки покращили свою ефективність, проте попри надприбуток в абсолютних значеннях показники рентабельності капіталу та активів банків були гіршими, ніж у 2021 році, аналогічно

до показників рентабельності CIR дещо зменшився порівняно з 2022 роком, проте був гіршим ніж у 2021 році.

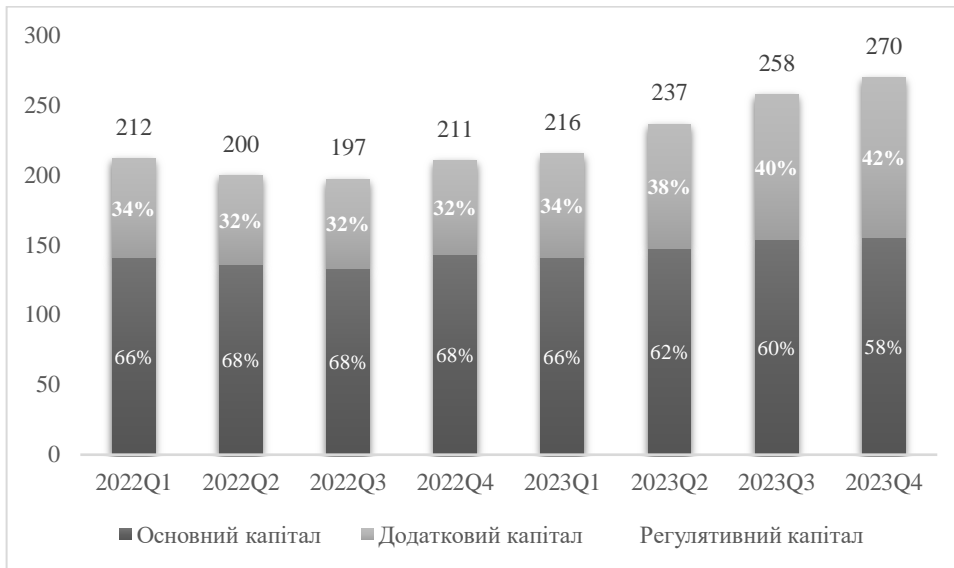
Надприбутки банківського сектору стали об'єктом підвищеної уваги зі сторони держави наприкінці 2023 року. У кінці 2023 року податок на прибуток банків було підвищено до 50%, а починаючи з 2024 року нова базова ставка становитиме 25% [39]. Зважаючи на те, що надприбуток банків зумовлений вдалим збігом обставин, а також те, що більшість прибутків були отримані за рахунок державних інструментів, підвищення ставки податку на прибуток можна вважати виправданим. Вищі ставки податку не мали суттєвого впливу на стійкість банків, проте більше оподаткування сповільнить нарощення капіталу банків у майбутньому [40, ст. 1].

Підсумовуючи аналіз фінансового результату банків можна зробити наступні висновки:

- протягом останніх трьох років фінансовий результат банків значного коливався, проте сектор залишався прибутковим;
- за умов високих процентних ставок за державними інструментами та наявності надлишкової ліквідності банки змогли збільшити свої прибутки у 2023 році;
- більша ставка податку на прибуток не матиме суттєвого негативного впливу на стійкість банківського сектору, проте обмежуватиме нарощення капіталу у майбутньому.

Огляд капіталу та ліквідності банків. Достатність капіталу та ліквідності є запорукою стійкості банку, тому важливо оцінювати ці дві складові.

На рисунку 2.28 зображено динаміку регулятивного капіталу банку та його складових за останні 8 кварталів.

Рисунок 2.28 - Складові регулятивного капіталу банків.

Джерело: складено автором на основі даних [41]

Як можна побачити на рисунку 2.28 регулятивний капітал банків дещо знижувався на початку 2022 року, проте починаючи з 3 кварталу 2022 року поступово зростав та досягнув 270 млрд. грн. по системі загалом. Попри значні безпекові ризики у 2022 році скорочення капіталу не було суттєвим і банки змогли збільшити його обсяги навіть до кінця 2022 року.

Відповідно до очікувань банків на 2024 рік регулятивний капітал залишатиметься на рівні, близькому до поточного. Майже половина банків відзначили, що очікують на зростання капіталу, проте також близько 40% очікують на його зменшення у майбутньому [36].

Вплив основних факторів на зміну капіталу банків у майбутньому наведено на рисунку 2.29.

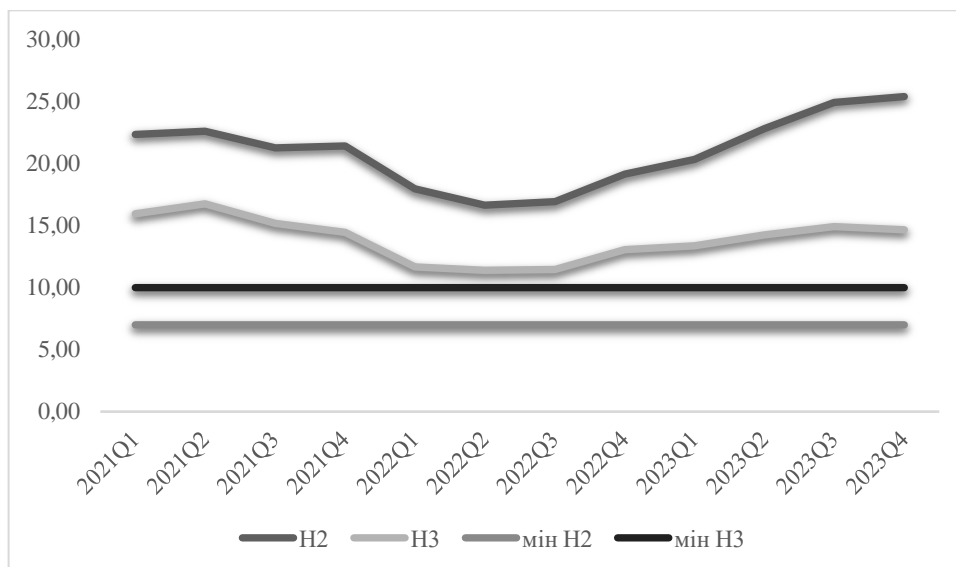

Рисунок 2.29 - Вплив основних факторів на зміну капіталу банків.

Джерело: складено автором на основі даних [36]

Як можна побачити на рисунку 2.29, основними факторами, що впливатимуть на збільшення капіталу у 2024 році є прибуток банку, а на його зменшення – зміна регуляторних вимог, плани зростання банку та зміни економічного середовища [36].

На рисунку 2.30 наведено динаміку нормативів достатності капіталу банків.

Рисунок 2.30 - Нормативи достатності капіталу банків.

Джерело: складено автором на основі даних [42]

Як видно на рисунку 2.30 нормативи H2 та H3 в цілому по системі знаходяться значно вище мінімальних нормативних значень. Попри спадну тенденцію нормативів

достатності капіталу у 2021 та 2022 роках не відбулось жодного порушення мінімальних порогових значень. Вимоги щодо достатності капіталу порушувались окремими банками, проте їх частка на ринку не була значною та такі порушення не становили загрози для стійкості системи.

Оцінка стійкості найбільших українських банків, яку проводив НБУ у 2023 році, підтверджує достатність капіталу більшості банків та високий запас міцності системи: підвищені необхідні рівні капіталу встановлено лише для п'яти банків. Два із п'яти банків, для яких встановлено підвищені необхідні рівні нормативів, вже мають норматив достатності понад необхідний рівень на початок грудня [40, ст. 3],[29, ст. 37].

Капітал банківського сектору очікувано зростатиме навіть за консервативних сценаріїв. Оподаткування “надприбутків” банків сповільнить нарощування капіталу, однак не становитиме загрози для системи [29, ст. 19].

Банки зберігають високу ліквідність. Коефіцієнти LCR та NSFR зростають останні два роки та в разі перевищують мінімальні нормативні вимоги. Обсяги ВЛА становлять майже 46% чистих активів банків [29, ст. 19]. Кошти клієнтів в банках зростали протягом тривалого часу, хоча й спостерігається уповільнення їх темпів приросту. Ризик ліквідності для банків наразі знаходиться на низькому рівні [29, ст. 18].

Підсумовуючи аналіз капіталу та ліквідності банків можна зробити висновок, що банки наразі мають достатній запас капіталу та високий рівень ліквідності.

2.2 Визначення ключових факторів стійкості банку

Для визначення ключових факторів стійкості банку було розглянуто три українські банківські установи та проведено їх порівняльний аналіз. Вибір банків було зроблено на основі рейтингу стійкості банків за підсумками 4 кварталу 2023 року, що розміщений на порталі «Мінфін» [43]. Рейтинг стійкості наведено у Додатку А.

Серед банків було обрано наступні 3 установи: АТ "УКРСИББАНК", АТ "ТАСКОМБАНК" та АТ "КБ "ГЛОБУС" які займають 1, 21 та 31 місце у наведеному рейтингу відповідно. Для порівняння банків та визначення основних компонентів їх стійкості було проведено якісний та кількісний аналіз їх діяльності.

Якісний огляд АТ "УКРСИББАНК". АТ «Укрсиббанк» (далі – Укрсиббанк) - один з найбільших універсальних банків України, який працює на ринку з 1990 року. 60% акцій банку належать одній з найбільших у світі фінансових Груп BNP Paribas, 40% – ЄБРР [45].

Бізнес-модель "Укрсиббанку" ґрунтується на стратегії бути універсальним банком, що пропонує широкий спектр продуктів з використанням гнучкого та ризик-орієнтованого підходу.

Цільовими клієнтами для банку у корпоративному сегменті є міжнародні корпорації, великі українські корпорації та агробізнес [44, ст. 19]. Банк пропонує широкий спектр кредитних і депозитних продуктів, а також послуги з документарних операцій. Окрім цього, банк займає провідні позиції на ринку за операціями з іноземною валютою, отже присутній фокус на експортні підприємства [44, ст. 19-20].

В роздрібному сегменті фокус банку зміщений на преміум-клієнтів та підприємства середнього та малого бізнесу. На початку війни Укрсиббанк суттєво скоротив роздрібний кредитний портфель та наразі має стриману та виважену політику кредитування. У напрямку роздрібних депозитів банк є одним із ключових гравців на ринку [44, ст. 21].

Укрсиббанк визначив для себе наступні стратегічні цілі:

- створення умов для безпечної діяльності в умовах війни [44, ст. 24];
- інвестування в цифрові рішення, ІТ, використання даних та отримати відповідні навички для підтримки необхідної трансформації існуючої бізнес-моделі [44, ст. 24];
- продовжити Agile-трансформацію з фокусом на операційній ефективності та транзакційному банківському обслуговуванні [44, ст. 24].

Банк прагне стати лідером у сфері сталого фінансування та в подальшому розширювати свою частку на ринку в обраних сегментах [44, ст. 19-24].

У своїй звітності банк в значній мірі розкриває інформацію щодо системи управління ризиками, усіх суттєвих ризиків та показників достатності капіталу та ліквідності. Окрім цього, банк надає верхньорівневий опис основних функцій в системі управління ризиками та перелік їх обов'язків. Банк наголошує на важливості наступних моментів у свої діяльності: люди (співробітники банку), технології та корпоративна-соціальна відповідальність – банк звертає увагу не тільки на кількісні аспекти своєї діяльності, а й на якісні.

Якісний огляд АТ "ТАСКОМБАНК". АТ «ТАСКОМБАНК» (далі – Таскомбанк) є універсальним банком, який надає повний спектр фінансових послуг як корпоративним, так і приватним клієнтам. Банк належить до групи ТАС, яка є однією з найбільших інвестиційно-фінансових груп України. Таскомбанк діє на території України з 1989 року. Основним напрямком роботи для банку є комплексна робота з корпоративними та приватними клієнтами [46, ст. 2].

Таскомбанк у своїй річній звітності за 2022 рік не надав чіткого опису бізнес-моделі банку, його цільових клієнтів та основних продуктів. На основі публічних даних щодо діяльності банку можна побачити, що банк надає широкий спектр послуг як юридичним особам, що є його основним сегментом, та фізичним особам. Зважаючи на стратегічні цілі банку, описані нижче, його бізнес-модель знаходиться на стадії реорганізації та буде повноцінно сформована у майбутньому.

Банк має сформовану стратегію до 2025 року яка передбачає наступні основні завдання:

- збільшення якості та розміру активів банку разом із зростанням прибутку [46, ст. 13];
- сформувати та реалізувати збалансовану бізнес-модель банку [46, ст. 13];
- посилення впізнаваності бренду банку [46, ст. 13].

Окрім описаних вище цілей стратегічним напрямком роботи банку є співробітництво з фінтех-компаніями щодо обслуговування та кредитування фізичних осіб [46, ст. 2]. Так, на основі ліцензії Таскомбанку працює два необанки: Sportbank та Izibank, що активно розвивались Таскомбанком у 2022-2023 роках. Також однією із стратегічних цілей банку є проведення модернізації та перехід на сучасні автоматизовані банківські системи для обслуговування клієнтів [46, ст. 4].

У своїй звітності банк в значній мірі розкриває інформацію щодо системи управління ризиками та показників достатності капіталу та ліквідності. Окрім цього, банк надає верхньорівневий опис основних функцій в системі управління ризиками та перелік їх обов'язків.

АТ "КБ "ГЛОБУС". АТ «КБ «Глобус» (далі – Глобус) є універсальним банком який було засновано у 2007 році. Банк глобус є невеликим банком з приватним капіталом, порівняно з Укрсиббанком та Таскомбанк він є найменшим за обсягами та розмірами своїх операцій.

Пріоритетними напрямками активних операцій Банку є цільове кредитування підприємств малого і середнього бізнесу та фізичних осіб на купівлю автомобілів, техніки та нерухомості. Банк є активним учасником Державної програми «доступні кредити 5-7-9%» та долучився до програми «Оселя – нова державна програма доступного кредитування житла [47, ст. 131]. Банк надає повний спектр фінансових послуг своїм клієнтам.

Стратегія банку передбачає наступні основні пріоритети банку:

- впровадження цифрових технологій для розширення та диверсифікації клієнтської бази [47, ст. 145];
- розширення спектру онлайн послуг для корпоративних та роздрібних клієнтів [47, ст. 145];
- масштабування обсягу операцій при поточній клієнтській базі [47, ст. 145].

У своїй звітності банк в значній мірі розкриває інформацію щодо системи управління ризиками, усіх суттєвих ризиків та показників достатності капіталу та ліквідності. Окрім цього, банк надає верхньорівневий опис основних функцій в системі управління ризиками та перелік їх обов'язків. Банком також розкрито необхідні показники достатності капіталу та ліквідності.

У таблиці 2.2 наведено порівняльний аналіз позицій на ринку трьох обраних банків за результатами 2023 року.

Таблиця 2.2 Порівняльний аналіз позицій обраних банків на ринку.

Банк/Показник	Чисті активи	Чистий прибуток	Кредитний портфель	Депозитний портфель	Кількість відділень
УкрСиббанк	7	6	15	7	223
Таскомбанк	23	22	13	16	97
Глобус	29	32	28	23	30

Джерело: Складено автором на основні даних [32],[48].

Станом на кінець 2023 року в Україні функціонує 63 банки. Як можна побачити у таблиці 2.2 УкрСиббанк є одним з найбільших банків в Україні за розмірами чистих активів, чистого прибутку та депозитного портфеля. Таскомбанк та банк Глобус не є лідерами на ринку та займають помірну позицію порівняно з іншими банками.

Серед обраних трьох банків найкращу позицію на ринку та найбільш розгалужену мережу відділень має УкрСиббанк, а найгіршу – Глобус.

На основі якісного аналізу трьох обраних банків можна побачити, що кожен банк має різний рівень зрілості своєї бізнес-моделі та методів управління. УкрСиббанк має найбільш зрілу бізнес-модель, що дає банку змогу визначати ключові сегменти діяльності, цільових клієнтів та виокремлювати основні типи послуг. У поєднанні з стійкою позицією на ринку та великою мережею відділень банк має змогу підтримувати розвиток бізнесу та досягати своїх стратегічних цілей.

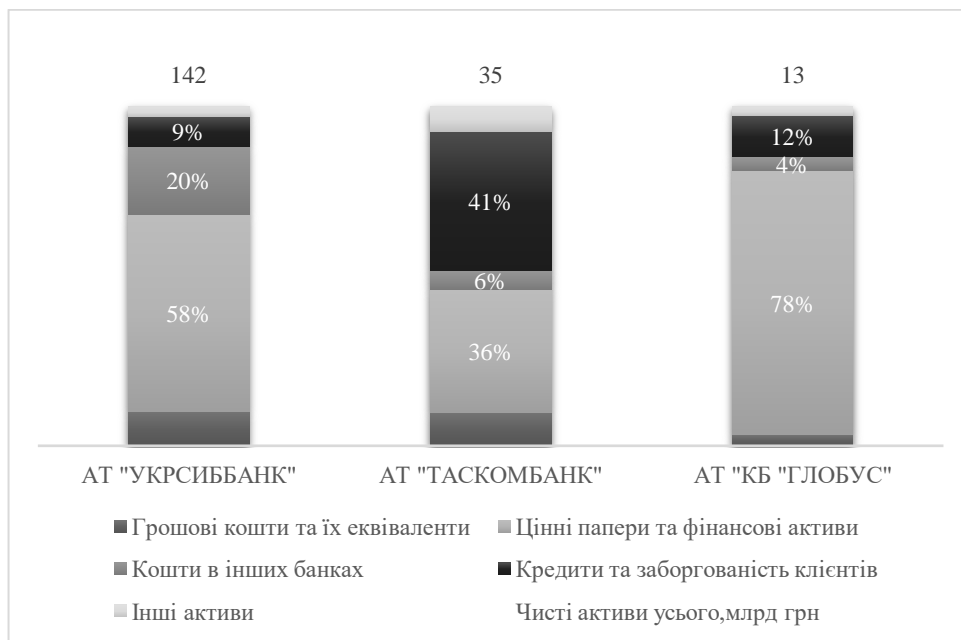
Таскомбанк та банк Глобус мають схожі між собою стратегії з фокусом на розвиток цифрових технологій та онлайн-каналів обслуговування. Попри чітко сформовану бізнес модель банк Глобус має гірші позиції на ринку, порівняно з Таскомбанком, який функціонує на ринку значно довше та майже ширшу мережу

відділень. Обидва банки займають помірну позицію на ринку порівняно з їх конкурентами.

Отже, проведений якісний аналіз попередньо підтверджує результати рейтингу стійкості банків, який опублікований на порталі Мінфін. УкрСиббанк посідає першість за рахунок стабільної лідерської позиції на ринку та достатньої зрілої бізнес-моделі. Таскомбанк випереджає банк Глобус в першу чергу за рахунок більшого масштабу своєї діяльності, приналежності до групи та довшої історії функціонування на українському ринку.

Кількісний огляд банків. Для кількісного огляду було проведено порівняльний аналіз структури активів банків, їх показників прибутковості та ризиковості, а також нормативів ліквідності.

На рисунку 2.31 наведено структуру чистих активів банків станом на кінець 2023 року.

Рисунок 2.31 - Структура активів розглянутих банків станом на кінець 2023 року.

Джерело: складено автором на основі даних [32]

Як можна побачити на рисунку 2.31 розглянуті банки тримають значну частку своїх активів у низько ризикових інструментах: цінні папери та фінансові активи та

на рахунках в інших банках. Найбільший апетит до кредитування має Таскомбанк, найменший – УкрСиббанк. Частка грошових коштів у загальних активах банків є однаковою для Таскомбанку та УкрСиббанку, банк Глобус має значно меншу частку готівки в свої активах.

У таблиці 2.3 наведено дані щодо показників рентабельності та чистої процентної маржі розглянутих банків.

Таблиця 2.3 Показники рентабельності та чиста процентна маржа розглянутих банків.

Показник	УкрСиббанк			Таскомбанк			Банк Глобус		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
ROA	2%	2%	3%	2%	1%	0%	2%	1%	0%
ROE	26%	29%	70%	23%	23%	2%	31%	34%	6%
NIM	16%	13%	44%	12%	12%	16%	16%	23%	27%

Джерело: складено автором на основі даних [32].

Як можна побачити з таблиці 2.3 найкращі показники рентабельності капіталу та активів має УкрСиббанк. Банк Глобус порівняно з Таскомбанк має кращі показники рентабельності та чисту процентну маржу. Усі банки були прибутковими за результатами 2023 року, проте лише УкрСиббанк зміг підвищити рівень рентабельності активів та капіталу разом з процентною маржею, в той час як Таскомбанк та банк Глобус змогли покращити лише один показник ефективності – чисту процентну маржу.

У таблиці 2.4 наведено ризик-показники для обраних банків.

Таблиця 2.4 Ризик-показники для обраних банків.

Показник	УкрСиббанк			Таскомбанк			Банк Глобус		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
COR	9%	3%	20%	5%	5%	17%	7%	8%	17%
CIR	74%	74%	66%	77%	79%	99%	84%	84%	96%
NPL	5%	2%	15%	11%	6%	24%	7%	9%	20%
NL/TE	260%	298%	125%	439%	519%	439%	478%	427%	314%

Джерело: складено автором на основі даних [32], [49].

Як можна побачити у таблиці 2.4 УкрСиббанк має найвищу вартість ризику (Cost of Risk – COR), проте значення CIR (cost-in-risk) є значно меншим порівняно з

Таскомбанком та банком Глобус. Частка NPL у всіх банках значно зросла після початку війни, найвищу частку непрацюючих кредитів має Таскомбанк, найнижчу – УкрСиббанк. Співвідношення чистого кредитного портфеля до власного капіталу (NL/TE) скоротилось у всіх банків, проте у Таскомбанку та банку Глобус кредитний портфель все ще у 3-4 рази перевищує власний капітал банку, в УкрСиббанку це співвідношення становить 125%.

У таблиці 2.5 наведено значення нормативів достатності капіталу та ліквідності для розглянутих банків.

Таблиця 2.5 Нормативи достатності капіталу та ліквідності розглянутих банків.

Показник	АТ "УКРСИББАНК"			АТ "ТАСКОМБАНК"			АТ "КБ "ГЛОБУС"		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
H2	24%	42%	53%	18%	16%	16%	15%	16%	20%
H3	21%	29%	26%	13%	13%	10%	12%	13%	13%
LCR _{ВВ}	250%	308%	289%	185%	221%	170%	313%	296%	454%
NSFR	162%	327%	338%	221%	125%	139%	170%	177%	314%

Джерело: складено автором на основі даних [32], [50].

Як можна побачити у таблиці 2.5 жоден з банків не порушував мінімальних значень нормативів достатності капіталу та ліквідності. Найбільші значення нормативів достатності капіталу (H2 та H3) має УкрСиббанк, найменші – Таскомбанк. Усі банки мають високі показники ліквідності, проте порівняно з обраними банками Таскомбанк дещо відстає від УкрСиббанку та банку Глобус.

Отже, за результатами кількісного аналізу стійкість банків можна оцінити наступним чином: УкрСиббанк – найбільш стійкий, Таскомбанк – найменш стійкий, банк Глобус відповідно розташований на 2-му місці.

За результатами кількісного аналізу стійкість банків можна оцінити наступним чином: УкрСиббанк – найбільш стійкий, Таскомбанк – найменш стійкий, банк Глобус відповідно розташований на 2-му місці. Проте, враховуючи результати якісного аналізу, а саме приналежність Таскомбанку до групи ТАС, обсяги його діяльності та довшу присутність на ринку можна переглянути його позиціонування як найменш стійкого, тобто поставити його на 2-ге місце, замість банку Глобус.

Отже за результатами якісного та кількісного аналізу можна зробити наступну градацію розглянутих банків за рівнем їх стійкості: УкрСиббанк, Таскомбанк, банк Глобус. Ключовими факторами стійкості є: платоспроможність, ліквідність та прибутковість банку, а також довіра вкладників до нього.

2.3 Аналіз стійкості банківського ринку

Для проведення аналізу стійкості банківського ринку України було побудовано модель, яка розраховує ймовірність дефолту банку на основі його фінансових показників та макроекономічних факторів. Опис даних, підходу та проведення моделювання наведено нижче.

Підхід до моделювання. Для розрахунку вірогідності дефолту банку використовувалась логістична регресія, формула якої наведена нижче.

$$PD = \frac{1}{1 + e^{-(\sum_{i=1}^n \beta_i x_i)}} \quad (2.1)$$

де PD – ймовірність дефолту;

β_i - коефіцієнт незалежної змінної;

x_i - незалежна змінна.

Подія дефолту банку визначається як факт визнання банку неплатоспроможним та подальша його ліквідація, якщо банк було ліквідовано у зв'язку з іншою причиною – це не вважається подією дефолту. Дата дефолту відповідає даті ліквідації банку. Часовий горизонт прогнозування – один рік, відповідно дані для розрахунку фінансових показників банку брались за рік до події дефолту. За макроекономічними показниками враховувались середні значення протягом року, у якому відбулась подія дефолту. Для банків, які не зазнали дефолту, показники розраховувались станом на початок відповідного року. Кожен рік вважається окремим спостереженням.

Опис даних. Набір даних містить інформацію про 206 банків за період з 1 кварталу 2009 року по 4 квартал 2023 року, загалом в наборі даних є 1885 спостережень по змінних 28 змінним (27 з яких незалежні). В зібраній вибірці

виявлено 91 релевантну подію дефолту. Дані були зібрані на сайтах Державної служби статистики України, НБУ та Міністерства фінансів України. Детальний опис проаналізованих змінних наведено у Додатку Б.

Спостереження, що різко виділяються, не були виключені з набору даних, оскільки, на думку автора вони можуть містити важливу інформацію про фактори вразливості фінансової установи.

Оскільки набір даних містить спостереження з початку 2009 року незалежні змінні обирались виходячи з доступності даних для їх розрахунку. Деякі показники, такі як нормативи H2, H3, LCR_{вв} та NSFR, які на думку автора є значимими для оцінки стійкості банку, не було включено у набір даних у зв'язку з тим, що наразі відсутня інформація щодо цих показників у розрізі кожного банку для значної частки проаналізованого періоду. В наборі даних було розглянуто інші показники, що відображають достатність капіталу та ліквідність банку.

Моделювання. Першим кроком було створено тренувальні (80% усіх спостережень) та тестувальні набори даних (20% усіх спостережень). По 2 тренувальних та тестувальних набори даних. Наступні маніпуляції проводились на тренувальному наборі даних.

Наступним кроком після поділу на тренувальні та тестувальні набори даних проводилась селекція змінних та формування короткого листа змінних для побудови моделі. Селекція змінних відбувалась в дві ітерації.

Під час першої ітерації для кожної змінної було розраховано Weight of Evidence (далі – WOE) та Information Value (далі – IV). При розрахунку IV використовувався поділ даних на 10 окремих суб-наборів. При відборі змінних відкидалися усі змінні які мали IV менший за 0.2.

Під час другої ітерації розраховувалась кореляція між усіма змінними та відсікались змінні з кореляцією, що перевищувала 0,6.

Після отримання короткого листа змінних було побудовано логістичну регресію, яка містила у собі усі відібрані змінні. Надалі для відбору оптимальної

кількості змінних використовувалась ступенева регресія (англ.- stepwise regression). Було побудовано дві ступеневі регресії з критерієм оптимізації хі-квадрат (англ. – chi squared). Отримані моделі надалі матимуть назву Модель 1 та Модель 2, більш детальна характеристика моделей наведена нижче.

На рисунку 2.32 наведено коефіцієнти Моделі 1.

Coefficients:					
	Estimate	Std. Error	z value	Pr(> z)	
(Intercept)	-6.6163	1.0330	-6.405	0.000000000150443	***
COR	-3.7699	0.8558	-4.405	0.000010570097760	***
R_A	2.3111	0.4739	4.876	0.000001080603351	***
TL_TA	1.7074	0.7449	2.292	0.0219	*
D_L	-1.2097	0.5823	-2.077	0.0378	*
TermDep	4.1007	0.7202	5.694	0.000000012420287	***
C_As	7.4469	1.0262	7.257	0.0000000000000397	***
Debt_service_GDP	37.2111	6.4295	5.788	0.000000007141457	***
Net_Res_GDP	-7.2426	2.9339	-2.469	0.0136	*

Рисунок 2.32 - Коефіцієнти Моделі 1.

Джерело: розрахунки автора

Як можна побачити на рисунку 2.32 Модель 1 прогнозує ймовірність дефолту на основі 8 різних змінних (див. Додаток Б). Усі коефіцієнти моделі є статистично значимими для довірчого рівня у 95%.

На рисунку 2.33 наведено коефіцієнти Моделі 2.

Coefficients:					
	Estimate	Std. Error	z value	Pr(> z)	
(Intercept)	-6.98391	0.76396	-9.142	< 0.0000000000000002	***
COR	-4.81373	2.15091	-2.238	0.02522	*
CIR	0.16011	0.06983	2.293	0.02186	*
R_A	3.10357	0.97984	3.167	0.00154	**
TermDep	3.15702	0.84291	3.745	0.00018	***
C_As	18.19973	4.47264	4.069	0.000047190510	***
LIQ	-13.62674	4.62253	-2.948	0.00320	**
Debt_service_GDP	53.61368	8.46001	6.337	0.000000000234	***

Рисунок 2.33 - Коефіцієнти Моделі 2.

Джерело: розрахунки автора

Як видно на рисунку 2.33 Модель 2 має меншу кількість незалежних змінних – 7 (див. Додаток Б). Аналогічно до Моделі 1, усі коефіцієнти Моделі 2 є статистично значимим для довірчого інтервалу у 95%.

Обидві моделі мають 5 спільних незалежні змінні: вартість ризику (COR), частка резервів у активах банку (R_A), частка готівки в активах банку (C_As), частка

строкових депозитів(TermDep) та співвідношення суми обслуговування державного боргу до ВВП (Debt_service_GDP). Перші дві змінні рівень зарезервованості банку, що відображає консервативність оцінки ризикованості активів та інших позицій банку, а й відповідно вимог до капіталу, а частка строкових депозитів та готівкових коштів пов'язані з ліквідністю банку.

На рисунках 2.34 та 2.35 наведено аналіз колінеарності між коефіцієнтами Моделі 1 та Моделі 2.

На рисунку 2.34 наведено аналіз колінеарності коефіцієнтів Моделі 1.

	Tolerance	VIF
COR	0.451	2.217
R_A	0.451	2.219
TL_TA	0.794	1.260
D_L	0.868	1.152
TermDep	0.735	1.361
C_As	0.834	1.199
Debt_service_GDP	0.564	1.772
Net_Res_GDP	0.776	1.289

Рисунок 2.34 - Колінеарність коефіцієнтів Моделі 1.

Джерело: розрахунки автора

На рисунку 2.35 наведено аналіз колінеарності коефіцієнтів Моделі 2.

	Tolerance	VIF
COR	0.511	1.958
CIR	0.967	1.034
R_A	0.545	1.835
TermDep	0.812	1.231
C_As	0.596	1.677
LIQ	0.486	2.059
Debt_service_GDP	0.794	1.260

Рисунок 2.35 - Колінеарність коефіцієнтів Моделі 2.

Джерело: розрахунки автора

Як можна побачити на рисунках 2.34 та 2.35 що значення VIF є меншими за 10 для коефіцієнтів обох моделей, а значення Tolerance наближаються до 1 в обох випадках, отже можна зробити висновок про відсутність значної мультиколінеарності між змінними у Моделі 1 та змінними у Моделі 2.

Матриці помилок (англ- confusion matrix) для Моделі 1 та Моделі 2 наведені у Додатку В. Більш детальна інформація щодо специфічності, чутливості, точності та інших параметрів Моделі 1 та Моделі 2 наведено у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 Основні параметри Моделі 1 та Моделі 2.

Показник	Модель 1	Модель 2
Точність	0,97	0,89
Чутливість	0,43	0,76
Специфічність	0,67	0,43
AIC	495,89	393,58
AUC	0,89	0,81
F1 - score	0,52	0,53

Джерело: розрахунки автора.

На основі таблиці 2.6 можна зробити наступні висновки:

- Модель 1 має точність на рівні 97,08%, тоді як у Моделі 2 точність становить 88,86%. Це свідчить про те, що Модель 1 краще впоралась із правильним класифікуванням випадків дефолту порівняно з Моделлю 2;
- у Моделі 1 чутливість становить 42,86%, тоді як у Моделі 2 вона досягає 70,59%. Це свідчить про те, що Модель 2 краще впоралась із правильним визначенням справжніх випадків дефолту порівняно з Моделлю 1;
- Модель 1 досягла специфічності на рівні 66,67%, тоді як у Моделі 2 вона складає 42,86%. Це означає, що коли Модель 1 передбачає дефолт, вона ймовірніше буде правильною, порівняно з Моделлю 2;
- значення AIC для Моделі 1 і Моделі 2 становлять відповідно 495,9 і 393,58. Це свідчить про те, що Модель 2 має менше значення AIC, що вказує на кращий баланс між якістю придатності та складністю моделі порівняно з Моделлю 1;

- Модель 1 має AUC на рівні 0,89, тоді як у Моделі 2 вона складає 0,81. Це свідчить про те, що Модель 1 має кращий загальний рівень ефективності в розрізі відмінності між випадками дефолту та не-дефолту порівняно з Моделлю 2.

- F1-оцінка для Моделі 1 становить 0,52, для Моделі 2 – 0,53. Це означає, що Модель 2 досягає кращого балансу між точністю та чутливістю порівняно з Моделлю 1, що робить її бажаною моделлю за цим показником.

У підсумку, Модель 1 загалом переважає Модель 2 за метриками точності, специфічності, AUC та за F1-критерієм, тоді як Модель 2 має вищу чутливість. Враховуючи це, ми можемо використовувати результати оцінки обох моделей для визначення ймовірних дефолтів у банківській системі, де дефолт визначається як співпадіння у визначенні дефолту за обома моделями.

Такий підхід має свої переваги, оскільки він використовує результати двох незалежних моделей для зниження ризику неправильних визначень дефолтів. При цьому, використання двох моделей може забезпечити більшу стійкість прогнозів і надійність визначення дефолтів у порівнянні з використанням однієї моделі.

Проте, цей метод також має свої недоліки. По-перше, він передбачає, що обидві моделі незалежні одна від одної і виявляють дефолти в основі різних ознак. Зважаючи на те, що обидві моделі використовують 4 однакові змінні для визначення дефолтів, цей метод може не принести значного поліпшення в порівнянні з використанням лише однієї моделі. Враховуючи недоліки такого методу обрані банки з найбільшою вірогідністю дефолту будуть додатково проаналізовані.

У Додатку Г та Додатку Д наведено розраховані вірогідності дефолту за двома моделями та класифікацію вірогідностей на «дефолт» і «не дефолт» відповідно. Відповідно до результатів Моделі 1 серед 63 банків на ринку 18 мають високу ймовірність дефолту через рік, а за результатами Моделі 2 – 17. Результати оцінки за двома моделями співпадають за 8 банками – всі установи було класифіковано як такі, що будуть мати статус дефолту через 1 рік з високою вірогідністю.

До банків з високою ймовірністю дефолту належать: АТ "Дойче Банк ДБУ", АТ "ТАСКОМБАНК", АТ "А - БАНК", АТ АКБ "Львів", АТ "Ідея Банк", АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК", АТ "ЮНЕКС БАНК", Полікомбанк. Один із 8 наведених банків є банком, що належить до міжнародної банківської групи, всі інші банки є банками з приватним капіталом. Сім із восьми перелічених банків не займають значну частку ринку, найбільшим є АТ "ТАСКОМБАНК" з часткою ринку в 1,18% за чистими активами, а найменшим – Полікомбанк, з часткою ринку в 0,03% за чистими активами. Загальна частка всіх установ за чистими активами на ринку складає близько 3% [32]. Враховуючи те, що АТ "ТАСКОМБАНК" та АТ "А - БАНК" є системно-важливими банками і подія їх дефолту може спричинити значний стрес на ринку, інші банки не є системно вадливими та їх частка на ринку не перевищує 0,22% чистих активів, отже їх дефолт скоріш за все не спричинить значного стресу для стійкості системи. Для більш точної оцінки можливих дефолтів обраних 8 банків нижче наведено аналіз показників їх діяльності. Були розглянуті ті фактори, що не враховуються в моделі.

У таблиці 2.7 наведено вибірку показників за обраними 8 банками.

Таблиця 2.7 вибірка показників ефективності обраних банків.

НКВ	Найменування банку	ROA	ROE	COR	NPL	Основний вид активів
407	АТ "Дойче Банк ДБУ"	1,9%	41,0%	0,1%	0,0%	Цінні папери
62	АТ "ТАСКОМБАНК"	0,4%	7,5%	15,5%	22,6%	Кредити
96	АТ "А - БАНК"	2,3%	37,1%	23,5%	20,3%	Кредити
91	АТ АКБ "Львів"	1,1%	16,6%	2,0%	8,5%	Кредити
142	АТ "Ідея Банк"	8,2%	157,8%	53,8%	51,9%	Кредити
101	АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК"	-1,1%	-4,7%	19,8%	44,8%	Кредити
231	АТ "ЮНЕКС БАНК"	0,0%	0,4%	15,8%	20,6%	Цінні папери
49	Полікомбанк	0,1%	0,6%	16,2%	20,2%	Кредити

Джерело: Складено автором на основі даних [32],[49].

Якісна оцінка результатів моделювання буде проводитись окремо для кожного банку, або групи банків, які було класифіковано як дефолтні.

АТ "Дойче Банк ДБУ" – банк має хороші показники рентабельності, низьку вартість ризику та рівень NPL. Проте бізнес-модель банку не є типовою: кредитний портфель складає всього 200 млн. грн, що є одним з найменших кредитних портфелів на ринку, окрім цього вкладниками банку переважно є бізнес [32]. Основним активом банку є цінні папери, що складають понад 70% усіх активів банку.

Дойче банк має низьку схильність до ризику. Попри незначний обсяг кредитного портфеля та його високу якість для банку характерний кредитний ризик, пов'язаний з його портфелем цінних паперів, який складається з ОВДП та депозитних сертифікатів НБУ, проте ризиковість таких інструментів є низькою, а відповідно до вимог регулятора (Постанова №368) такі інструменти є без ризиковими. Отже, оцінку банку як такого, що має високу ймовірність дефолту, можна вважати помилковою.

АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК", АТ "ЮНЕКС БАНК" та Полікомбанк – усі ці банки мають низькі або від'ємні показники рентабельності, також рівень резервування кредитного портфеля (вартість ризику) менша, ніж рівень NPL у банках. При наявності сприятливих умов у 2023 році за рахунок високих відсоткових ставок банки не змогли значно покращити свою рентабельність, хоча номінально збільшили доходи, це може свідчити про проблеми з ефективністю діяльності/бізнес-моделі банків. Окрім цього, усі 3 банки не є великими за обсягами та масштабами своєї діяльності, отже мають менш стійку позицію на ринку. Отже, оцінку цих банків як таких, що мають високу ймовірність дефолту, можна вважати виправданою.

АТ "ТАСКОМБАНК" та АТ "А - БАНК" – обидва банки є системно важливими, відповідно у 2023 році вони підпадали під AQR НБУ. В ході оцінки стійкості банків у 2023 році для Таскомбанку та А-Банку не було встановлено підвищених вимог до достатності капіталу, що свідчить про те, що регулятором не було виявлено значних проблем у діяльності цих банків. Отже, оцінку цих банків як таких, що мають високу ймовірність дефолту, можна вважати помилковою.

АТ АКБ "Львів" та АТ "Ідея Банк" – банки мають гарні показники рентабельності, а також усі пруденційні нормативи знаходяться в нормі. Впродовж

останніх років прибутковість банків залишалась на помірному рівні лише з від'ємним результатом у 2022 році. Ідея банк має значний рівень непрацюючих кредитів, проте банком було сформована відповідні резерви. Отже, оцінку цих банків як таких, що мають високу ймовірність дефолту, можна вважати помилковою.

Підсумовуючи результати якісної оцінки прогнозу на основі моделювання високу ймовірність дефолту мають 3 банки: АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК", АТ "ЮНЕКС БАНК" та Полікомбанк. Частка цих установ за чистими активами на ринку не перевищує 0,3%, що за умови їх дефолту у 2024 році не становитиме значної загрози для стійкості банківської системи.

Розділ III

ПЕРСПЕКТИВИ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКОГО РИНКУ

3.1. Аналіз іноземного досвіду післявоєнного відновлення

Серед наслідків війн 20 сторіччя для України найбільш важливим є досвід відновлення зруйнованих промислових об'єктів та іншої інфраструктури, а також досвід економічного відновлення та переорієнтації економіки. Узагальнюючи досвід відродження зарубіжних країн у післявоєнний період можна виокремити основні моменти які знадобляться Україні в майбутньому:

По-перше, більшість країн, які зараз є високорозвиненими у післявоєнному відновленні відмовились від сировинної орієнтації на користь переробної промисловості.

По-друге, для ефективного та швидкого відновлення існує необхідність у зменшенні бюрократії в межах стратегічних процесів для країни (просування законопроектів/реформ тощо).

По-третє, для першочергової відбудови концептуально визначались основні галузі промисловості, які зазнали руйнувань внаслідок війни. Галузі визначались на основі історичних традицій господарювання або виходячи з поточних потреб країни.

По-четверте, довгостроковий вектор розвитку визначався економічною стратегією, яка спрямовувала подальший напрямок розвитку та визначала основні важелі економічного впливу.

По-п'яте, необхідною є кооперація та інтеграція з іншими країнами та створення міжнародних інституцій для подальшого залучення іноземного фінансування та розвитку міжнародної співпраці.

По-шосте, напрямок відбудови зазнавав впливу світової економічної кон'юнктури та адаптувався до глобальних тенденцій на світовому ринку.

По-сьоме, зміст та спрямованість відбудови мали опосередкований ефект на соціальну політику держави, розвиток якої також був важливим у післявоєнний час.

Для прикладу розглянемо досвід післявоєнного відновлення Німеччини, Італії та Великобританії.

Німеччина. Повоєнне відновлення Німеччини містило в собі низку важливих економічних реформ які на своїй меті мали стимулювання капіталовкладень у реальний сектор економіки та сприяли вільному руху грошових коштів всередині країни.

Літом 1946 року в західних зонах окупації було проведено сепаратну грошову реформу, метою було стимулювання капіталовкладень у реальний сектор економіки та зміцнення грошової системи. Готівка обмінювалася в пропорціях 10 рейхсмарок за одну західнонімецьку марку [51, ст.6]. Старі банківські рахунки спочатку заблоковували, потім 70% сум на картках анулювали, 20% звільнили, а 10% дозволили використовувати винятково на капіталовкладення [51, ст.7].

Проводилося реформування кредитної системи, що показувало готовність держави компенсувати великим компаніям їхні витрати на організацію виробництва та організації самофінансування. У поєднанні з державними субсидіями самофінансування сприяло пошуку резервів, модернізації та нарощуванню виробничих потужностей. Важливим стимулюючим засобом стали податкові пільги на прибутки, що вкладались у промисловість [51, ст.7].

Амортизаційні фонди були одним з основних джерел самофінансування. Цей метод виведення прибутків з-під оподаткування з метою самофінансування базувався на прискореному амортизаційному погашенню основного капіталу. У 1952 р. під цю практику підведено правову основу: у 1952 р. ухвалено закон, що санкціонував списання в амортизаційний фонд до 48% початкової вартості основного капіталу упродовж перших двох років. Загалом у повоєнний період шляхом самофінансування було забезпечено майже 35 % здійснених капіталовкладень [51, ст.7].

Значну роль у післявоєнному відновленні також відіграло державне фінансування. Одним з інструментів державної допомоги були ремонтні позики на заміну/ демонтацію застарілого обладнання чи інвентаря. Окрім держави, іншим джерелом фінансової допомоги виступали зарубіжні інвестиції у формі допомоги, або приватних капіталовкладень, що становили 10% від загальних капіталовкладень.

Також здійснювались одноразові фінансові вливання ліквідності. Так, у січні 1952 році з'явився т. зв. закон про "Інвестиційну допомогу", згідно з яким всі підприємства (за винятком металургійних, вугільних, електричних та всіх державних) мали упродовж 2 років перерахувати у спеціальний фонд одноразовий внесок, розмір якого залежав від обсягів обігу амортизаційних відрахувань та прибутків. До кінця 1953 року 133 тис. промислових об'єктів перерахували у фонд майже 1 млрд. марок, натомість одержавши спеціальні облігації Банку німецьких земель. Кошти фонду використовувалися з метою довготермінового кредитування найважливіших галузей індустрії [51, ст.7].

З досвіду Німеччини можемо спостерігати важливість правильної економічної стратегії для післявоєнного відновлення. Окрім загальної стратегії, важливим є вибір інструментів здійснення економічних реформ: механізм самофінансування виявився надзвичайно ефективним стимулом економічного розвитку, зокрема він додав самостійності економіці, що сприяло швидшому відновленню.

Італія. У післявоєнній Італії широко практикувалась зміна профілю виробництва та реконструкція технічних складових виробництва. Відбувалось швидкочасне збільшення та прискорення продуктивності праці за рахунок інтенсивного використання трудових ресурсів.

Великобританія. Основним напрямком було зміцнення та впорядкування фінансової системи. Було націоналізовано центральний банк. Відбулось встановлення державного контролю над операціями з валютою та утворення фонду валютного регулювання, що займався скуповуванням чи продажем валюти з метою підтримання курсу фунта стерлінга на певному рівні, заклали міцне підґрунтя фінансової

стабільності під повоєнну програму економічного розвитку. Націоналізація вважалась як одна з основ політики, покликаної докласти фундамент економічного планування і нового соціального порядку [51, ст.8].

Розвиток економіки, як і у Німеччині, переважно відбувався за рахунок самофінансування. Зокрема британські підприємства активно користувались банківськими кредитами та залучали кошти шляхом емісії цінних паперів, останній інструмент, на відміну від Британії, Німеччина не використовувала.

Яскравим приклад для України є програма економічних реформ проведена у Німеччині. Особливу увагу потрібно звернути на створення ефективних механізмів самофінансування для підприємств та заснування спеціальних Фондів, які займатимуться цим видом діяльності, або окремих департаментів в державній структурі. Зокрема потрібно менше орієнтуватись на зовнішні джерела фінансування у вигляді міжнародної допомоги та майбутніх репарацій. Натомість потрібно посилювати міжнародну співпрацю та проводити заходи щодо інтеграційної політики з країнами Європи.

Окремим елементом для України виступатиме напрямок впорядкування державного механізму. Основною задачею виступатиме максимальне зменшення рівня корупції на усіх рівнях влади та забезпечення механізмів контролю за здійсненням діяльності державними керівниками та іншими посадовими особами.

Також варто розглянути механізми фондового ринку для залучення капіталовкладень, як це зробила Великобританія. Зокрема велику увагу слід приділяти і фінансовій стабільності. З прикладу Італії можна взяти орієнтацію на реструктуризацію технічної промислової бази та інтенсифікації продуктивності праці в основних галузях (агропромисловість, металургія та інші).

3.2. Результати оцінки стійкості банківської системи та перспективи подальшого розвитку

За результатами проведеного аналізу у Розділі 2 можна зробити висновок про значний рівень стійкості банківської системи України. Сприятливі умови макросередовища поживали економічне відновлення, що дало змогу банкам поступово відновлювати кредитування та в більшій адаптуватись до нових умов. Високі процентні ставки для банків мали сприятливий ефект та дали змогу значно збільшити прибутковість сектору. Попри підвищення ставки податку на прибуток рівень прибутку банки залишаються високоприбутковими та операційно ефективними.

За результатами оцінки стійкості, проведеної НБУ у 2023 році, було підтверджено високий запас міцності банківського сектору та достатність його капіталу. Ліквідність банків знаходиться на високому рівні протягом останніх років. Кількість вкладів в банках продовжує зростати, їх строковість дещо покращилась, проте наразі не зростає.

Відповідно до результатів моделювання та їх якісної оцінки лише 4 банки мають високу ймовірність дефолту у 2024 році, проте частка усіх 4 банків не перевищує 1% на ринку, отже суттєві загрози для стійкості банківського сектору відсутні.

У 2024 році можна очікувати на скорочення прибутковості банків у зв'язку з стрімким зменшенням облікової ставки та ставки за депозитними сертифікатами НБУ. Кредитування бізнесу та домогосподарств зростатиме й надалі, основними драйверами кредитування залишатимуться державні програми «Доступні кредити 5-7-9» та «єОселя», проте доступ до першої поступово буде скорочуватися у зв'язку з нестачею коштів у бюджеті та плановим переглядом умов програми. Фондування від бізнесу та населення також зростатиме, проте дещо меншими темпами ніж у 2023 році. Капітал банків дещо зросте у 2024 році.

Попри значний запас міцності та сприятливі макроекономічні умови у 2023 році для банківського сектору та для економіки у цілому зберігається значний рівень ризику. Основними ризиками, що можуть мати негативний вплив на стійкість банків та економічне відновлення є:

- зменшення розмірів міжнародної фінансової допомоги та порушення її ритмічності. Обсяги та ритмічність фінансової допомоги є критичним фактором для України в умовах війни, оскільки відсутня спроможність забезпечувати свої економічні та військові потреби в повній мірі;
- затягування війни та ризик нових терористичних атак на інфраструктуру України;
- погіршення ситуації на західному кордоні та подальше блокування та ембарго української продукції;
- виникнення додаткових бюджетних потреб і значних квазіфіскальних дефіцитів.

Перші три з перелічених ризиків вже частково реалізувались, проте їх негативний вплив ще не відобразився в повній мірі. За умов подальшої ескалації ситуації на кордоні, непогодження пакету фінансової допомоги з боку США та стрімкого загострення на фронті стабільність макроекономічної ситуації знаходиться під загрозою, а отже й запас стійкості банківського сектору може бути швидко вичерпаний.

Окремим ризиком є відхід банків від своєї типової бізнес-моделі, коли основним інструментом заробітку є видача кредитів, а не інвестування у державні цінні папери. Більшість банків суттєво наростили свої портфелі цінних паперів як в абсолютних, так і у відносних значеннях, що в нормальних економічних умовах не є сприятливим фактором, оскільки значно обмежує можливості кредитування, відповідно стримує економічний розвиток. Банки кредитують переважно в межах державних програм, що значно зменшує їх ризики, проте збільшує навантаження на державний бюджет. Така поточна практика діяльності банків є результатом зовнішніх обставин.

Отже, банківський сектор України має значний запас міцності. Проте стійкість банківського сектору, як і економіки України, в значній мірі залежить від зовнішніх умов: фінансування від Партнерів та перебігу війни.

3.3. Практичні рекомендації для зміцнення стійкості банківської системи

Для забезпечення стійкості банківського сектору в умовах значних екзистенційних ризиків та високого рівня невизначеності необхідна співпраця та координація між усіма учасниками банківського ринку та його регуляторами. На основі ризиків та висновків попередньої частини можна сформулювати наступні рекомендації для зміцнення стійкості банківської системи:

По-перше, для збереження фінансової підтримки необхідно зберігати високий рівень довіри та постійно підтримувати комунікація з міжнародними партнерами України. Важливим є виконання програми МФВ та домовленостей з іншими кредиторами/донорами.

По-друге, необхідність реформ державного сектору та поточного законодавства. Прагнення України до членства у ЄС вимагає відповідних кроків у боротьбі з корупцією, забезпеченні верховенства права, оптимізації державних органів та приведення поточного законодавства у відповідність до вимог ЄС.

По-третє, концептуальний перегляд державної програми «Доступі кредити 5-7-9%» як основного драйвера кредитування. Важливим є звуження фокуса програми на кредитування малих та середніх підприємств, що мають значну потребу у фінансових коштах. Оптимізації державних програм кредитування повинна позитивно вплинути на повернення ринкових кредитів для бізнесу.

По-четверте, збільшення консервативності припущень для базових макроекономічних сценаріїв. Зокрема закладання у базові сценарії значне зменшення або майже повну відсутність міжнародної допомоги. Для України необхідно мати розуміння стратегії дій за умови відсутності зовнішнього фінансування.

По-п'яте, для банків важливими є урахування усіх майбутніх регуляторних змін, зокрема введення нової структури капіталу, запровадження вимог щодо розрахунку мінімального розміру ринкового ризику, впровадження процесу ICAAP, тощо, та приведення своєї діяльності у відповідність новим вимогам.

По-шосте, для банків необхідно підтримувати високий рівень своєї репутації шляхом дотримання принципів відповідального кредитування, впровадження політики корпоративно-соціальної відповідальності, та, що найбільш актуально в контексті України – займати проактивну позицію у підтримці Збройних сил України (публічні пожертвування, пільгові умови для військових тощо) та йти на співпрацю з регуляторами.

По-сьоме, банкам необхідно розробляти стратегію відновлення кредитування в умовах воєнного стану зважаючи на планомірне зниження ключових процентних ставок регулятором.

Отже, для забезпечення стійкості банківського сектору в умовах ризику та невизначеності важлива співпраця між ринковими учасниками та регуляторами. Рекомендації включають збереження довіри, реформи законодавства, перегляд програм кредитування, консервативніші макроекономічні підходи, а також акцент на відповідальному кредитуванні та співпрацю з військовими та регуляторами.

Висновок

На основі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

Банківська система є важливою складовою фінансової системи країни та представляє собою регульоване середовище де функціонують банки. Сутність банківської системи полягає у забезпеченні стабільності грошово – кредитного сектору, роль – у перерозподілі вільних коштів та створенні ліквідності в економіці, а функції поділяються на трансформаційну, емісійну та стабілізаційну.

Стійкість банківської системи можна визначити як здатність виконувати системою функції у мінливому середовищі. Стійкість характеризується як якісними, так і кількісними показниками. Для стійкості банківської системи необхідною умовою є стійкість її структурних одиниць, а також роль держави у регулюванні банківського сектору.

Стійкість банку визначається як його платоспроможність та достатність ліквідності. Підходи до оцінки стійкості банку ґрунтуються на визначенні відповідних показників достатності капіталу та ліквідності, що встановлюються регулятором на законодавчому рівні. Іншим важливим аспектом стійкості банку є ефективне управління ризиками, що відображається на показниках ліквідності та достатності капіталу банку, а також рівень довіри вкладників до банку.

Попри значні втрати у 2022 році банки змогли реабілітуватись за основними напрямками діяльності: кредитування бізнесу зростає понад 6 місяців, а роздрібний кредитний портфель – майже рік. Ліквідність банків знаходиться на високому рівні, обсяги та строковість фондування тривалий час зростала, проте дещо зупинилась в кінці 2023 року. Банківський сектор є прибутковим в умовах високих відсоткових ставок, що також збільшує його стійкість.

Найбільш стійкі банки окрім достатності капіталу, ліквідності та високого рівня прибутковості мають гарну репутацію та стійку позицію на ринку. Важливим аспектом стійкості банківської установ також є довіра вкладників до банку.

За результатами моделювання вірогідності дефолту українських банків та якісної перевірки результатів моделі лише 3 банки мають високу ймовірність дефолту у 2024 році. Частка цих установ на ринку не є значною, що не становить загрози для стійкості банківського сектору та систему в цілому. Отже банківський сектор України має значний запас міцності, проте стійкість банківського сектору, як і економіки України, в значній мірі залежить від зовнішніх умов: фінансування від Партнерів та перебігу війни

На основі аналізу міжнародного досвіду для післявоєнного відновлення важливими є наступні чинники: боротьба з корупцією та забезпечення контролю за владними особами. Рекомендується використання механізмів фондового ринку для приваблення інвестицій, подібно до практики Великобританії, та зосередження на фінансовій стабільності, взявши на увагу досвід Італії у реструктуризації промисловості та підвищенні продуктивності праці.

Для забезпечення стійкості банківського сектору в умовах високих безпекових ризиків та значного рівня невизначеності важлива співпраця між учасниками банківського ринку та регулятором. Рекомендації для зміцнення стійкості банківського сектору включають: дії з боку регулятора та банківських установ, спрямовані на збереження довіри вкладників, реформи законодавства, перегляд державних програм кредитування, консервативніші макроекономічні підходи, а також акцент на відповідальному кредитуванні.

Список використаних джерел

1. Банківська система. Навчальний посібник (С.А. Кузнецова, Т.М. Болгар, З.С. Пестовська). С. 9-23. URL:
<http://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PolNTU/1386/1/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%91%D0%B0%D0%BD%D0%BA.%20%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0%202014.pdf>
2. РИНОК БАНКІВСЬКИХ ПРОДУКТІВ І ПОСЛУГ: ПОНЯТТЯ ТА СЕГМЕНТАЦІЯ (Л. А. Бондаренко, І. О. Жук).
URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2121>
3. Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії.
URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0>
4. Основи банківської справи (М.І. Романова, Ж.В. Устюгова) С. 7-28.
URL: https://vo.uu.edu.ua/pluginfile.php/521689/mod_folder/content/0/Osn_bank_sprav-Romanova.pdf?forcedownload=1
5. Інтернет – джерело «Букліб»: Банківська система України функції банків. URL: <https://buklib.net/books/33753/>
6. Закон України «Про Національний банк України». URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
7. Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб». URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text>
8. Закон України «Про банки та банківську діяльність». URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
9. Статистика Національного банку України: «Основні показники діяльності банків України». URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Indicators_Banks_2024-03-01.xlsx

10. Фінансова стійкість банку, її оцінка та шляхи підвищення (Смиковська А.С., Грушко В.І.) С. 351-355. URL: <https://library.krok.edu.ua/ua/kategoriji/materiali-konferentsij/1027-finansova-stiikist-banku-ii-otsinka-ta-shliakhy-pidvyshchennia>
11. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи (Дзюблюк О.В., Михайлюк Р.В.). С 25-65. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/handle/316497/525>
12. Фінансова стійкість банку: чинники та особливості забезпечення. В. В. Рисін, А. П. Біда. С. 1-9. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2021/3.pdf
13. Інтернет сторінка Bank for International Settlements. URL: <https://www.bis.org/bcbs/history.htm>
14. Basel III: Finalising post-crisis reforms. Basel Committee on Banking Supervision. С. 1-158. URL: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d424.htm>
15. Постанова Правління НБУ №368 «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text>
16. Постанова Правління НБУ №64 «Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text>
17. СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ ДО 2025 РОКУ. НБУ, Мінфін, ФГВФО, НЦКПФРФ. С 3. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf?v=4
18. Статистика НБУ: «Дані про обсяги кредитів та частку непрацюючих кредитів у розрізі банків України з 2006 року». URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl>
19. Інтернет-сторінка FitchRatings. URL: <https://www.fitchratings.com/entity/ukraine-80442268>
20. Статистика НБУ: «Індекс споживчих цін». URL: https://bank.gov.ua/files/macro/CPI_y.xlsx

21. Статистика НБУ : «Валовий внутрішній продукт». URL:
https://bank.gov.ua/files/macro/GDP_y.xlsx
22. Статистика НБУ: «Безробіття». URL:
https://bank.gov.ua/files/macro/Unemp_m.xlsx
23. Статистика НБУ: «Індекси реальної заробітної плати». URL:
https://bank.gov.ua/files/macro/R_wage_m.xlsx
24. Статистика НБУ: «Зведений бюджет». URL:
https://bank.gov.ua/files/macro/C_budget_m.xlsx
25. Статистика НБУ : «Платіжний баланс України». URL:
https://bank.gov.ua/files/ES/Trade_y.xlsx
26. Статистика НБУ «Динаміка міжнародних резервів». URL:
<https://bank.gov.ua/ua/markets/international-reserves-allinfo/dynamics>
27. Статистика Міністерства фінансів України «Державний борг та гарантований державою борг». URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovaniy-derzhavju-borg>
28. Інфляційний звіт за січень 2024 року. URL:
<https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-sichen-2024-roku>
29. Звіт про фінансову стабільність за грудень 2023 року. URL:
https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2023-H2.pdf?v=7
30. Інфляційний звіт за січень 2023 року. URL:
<https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-sichen-2023-roku>
31. Новини Національного банку України. URL:
<https://bank.gov.ua/ua/news/all/u-2023-rotsi-uryad-zaluchiv-vid-prodaju-ovdp-na-auksionah-566-mlrd-grn-v-ekvivalenti-a-zagalom-uprodovj-voyennogo-stanu--mayje-818-mlrd-grn-v-ekvivalenti>
32. Статистика НБУ: «Згруповані балансові залишки банків». URL:
https://bank.gov.ua/files/stat/Aggregation_new.zip

33. Статистика НБУ: «Обсяги активних операцій та частка непрацюючих активів в цілому по системі». URL: https://bank.gov.ua/files/stat/NPL_AO_2024-02-01.xlsx
34. Опитування про умови банківського кредитування за четвертий квартал 2023 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/BLS_Q4-2023.pdf?v=4
35. Статистика НБУ: «Процентні ставки за кредитами та депозитами. Цінні папери резидентів. Індекс ПФТС». URL: https://bank.gov.ua/files/4-Financial_markets.xlsx
36. Опитування про банківське фондування за перший квартал 2024 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/BFS_2024-Q1.pdf?v=7
37. Статистика НБУ: «Доходи та витрати банків України». URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Inc_Exp_Banks_2024-02-01.xlsx
38. Статистика НБУ: «Дохідність ОВДП на первинному ринку, щомісяця». URL: https://bank.gov.ua/files/OVDP_mis.xlsx
39. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування банків та інших платників податків». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3474-20#Text>
40. Звіт про оцінку стійкості банків у 2023 році, ст. 1-6. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Resilience_Assessment_Results_2023.pdf?v=7
41. Статистика НБУ: «Нормативи капіталу та їх складові (у розрізі банків)». URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Skladovi_RK_2024-02-01.xlsx
42. Статистика НБУ: «Значення пруденційних нормативів в цілому по системі». URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Ratios_Banks_2024-02-01.xlsx
43. Портал Мінфін: «Рейтинг стійкості банків за підсумками 4 квартала 2023». URL: <https://minfin.com.ua/ua/banks/rating/>
44. Дані за сайту АТ «Укрсиббанк»: Консолідований звіт про управління за 2022 рік. Ст. 1-36. URL: https://ukrsibbank.com/wp-content/uploads/financial_reports/ar-usb-fin-2023-0706-ua.pdf

45. Інтернет сторінка АТ «Укрсиббанк». URL: <https://ukrsibbank.com/about-bank/bank-to-day/>
46. Дані з сайту АТ «Таскомбанк»: Звіт незалежного аудитора та Фінансова звітність за 2022 рік. Ст. 1-80. URL: https://tascombank.ua/files/Richnyi_zvit_TASKOMBANK_2022.pdf
47. Річний звіт АТ "КБ "ГЛОБУС" за 2022 рік. Ст. 120-150. URL: https://globusbank.com.ua/images/uploaded/sys_media_doc/doc_0b0b8a1fc31c06312ad097248702f2cb.pdf
48. Статистика НБУ: «Кількість структурних підрозділів банків (у розрізі банків)». URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Kil_pidr_2024-01-01.xlsx
49. Статистика НБУ: «Дані про обсяги кредитів та частку непрацюючих кредитів у розрізі банків України з 2006 року». URL: https://bank.gov.ua/ua/file/download?file=Data_NPLs%20_2024.02.01.xlsx
50. Статистика НБУ: «Пруденційні нормативи та ліміти відкритої валютної позиції (у розрізі банків)». URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Ratios_by_Banks_2024-03-01.xlsx
51. З ДОСВІДУ ВІДРОДЖЕННЯ ЕКОНОМІКИ ДЕЯКИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН ПІСЛЯВОЄННОГО ПЕРІОДУ (Ветров І. Г.) С 6-12 . URL:<https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/15475/Vetrov.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
52. Долінський Л. Б. Фінансовий ризик-менеджмент : навчально-методичний посібник / Леонід Долінський ; Національний університет "Києво-Могилянська академія". - Київ : НаУКМА, 2022. - 130 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/23795>
53. Долінський, Л. Б. Кредитно-інвестиційна діяльність банківських установ : теорія, методологія, практика : монографія / Л. Б. Долінський. – Чернігів : ЧНТУ, 2019. – 390 с. URL: <http://ir.stu.cn.ua/123456789/20301>

Додаток А
Рейтинг стійкості банків за підсумками 4 кварталу 2023

№	Банк	Загальний рейтинг
1	Укрсиббанк	4.53
2	Райффайзен Банк	4.37
3	Креді Агріколь Банк	4.29
4	Кредобанк	4.14
5	Приватбанк	4.09
6	ОТП Банк	4.05
7	Сенс Банк	3.89
8	Укрексімбанк	3.86
9	Універсал Банк	3.82
10	ПУМБ	3.77
11	Прокредит Банк	3.76
12	Ощадбанк	3.65
13	Укргазбанк	3.64
14	Південний	3.46
15	Піреус Банк	3.39
16	Абанк	3.35
17	Ідея Банк	3.34
18	Правекс Банк	3.32
19	Юнекс Банк	3.29
20	Агропросперіс Банк	3.14
21	Таскомбанк	3.12
22	Кліринговий Дім	3.07
23	Банк Львів	3.07
24	Банк Кредит Дніпро	3.06
25	Полтава-Банк	3.03
26	Акордбанк	3.02
27	Восток Банк	3.00
28	Комінбанк	3.00
29	Радабанк	2.88
30	МТБ Банк	2.87
31	Глобус	2.83
32	Альянс Банк	2.66
33	Банк інвестицій та заощаджень	2.57
34	Індустріалбанк	2.51

Додаток Б
Визначення незалежних змінних моделі

Показник	Опис
State	Державний/ Не державний банк
ROA	Рентабельність активів
ROE	Рентабельність капіталу
COR	Вартість ризику
CIR	Співвідношення витрат до доходів
R/A	Співвідношення суми резервів до загальних активів банку
NPL	Частка NPL в банку
TL/TA	Співвідношення зобов'язань до активів банку
NL/TE	Співвідношення чистого кредитного портфеля до власного капіталу
NIM	Чиста процентна маржа
D/L	Співвідношення коштів клієнтів до всіх зобов'язань банку
TermDep	Частка строкових депозитів
LoanShare	Частка кредитів в активах банку
TE/A	Співвідношення власного капіталу до активів банку
C/L	Співвідношення готівкових коштів до зобов'язань банку
C/As	Співвідношення то активів банку
LIQ	Частка ліквідних активів
GDP	Приріст реального ВВП
CPI	ІСЦ
UR	Рівень безробіття
Budget_S_GDP	Дефіцит бюджету до ВВП
Debt_service_GDP	Обслуговування державного боргу до ВВП
Net_Res_GDP	Чисті резерви до ВВП
REER_I_A	Середній індекс РЕОК
REER_I_C	Зміна індексу РЕОК
Salary_growth	Приріст реальних доходів
BOP_GDP	Сальдо платіжного балансу до ВВП

Додаток В

Матриці помилок Моделі 1 та Моделі 2

Матриця помилок для Моделі 1:

Probability threshold for predicting : 0.26

		Baseline		Predicted		
		Total	%Tot	0	1	%Correct
Default	1	14	3.7	8	6	42.9
	0	363	96.3	360	3	99.2
Total		377				97.1

Матриця помилок для Моделі 2:

Probability threshold for predicting : 0.17

		Baseline		Predicted		
		Total	%Tot	0	1	%Correct
Default	1	34	9.0	10	24	70.6
	0	343	91.0	311	32	90.7
Total		377				88.9

Додаток Г

Ймовірність дефолту банків

Найменування банку	Частка банку на ринку, %	Ймовірність дефолту за Моделлю 1	Ймовірність дефолту за Моделлю 2
АТ КБ "ПриватБанк"	23,28%	2,82%	0,02%
АТ "Ощадбанк"	11,67%	15,99%	4,38%
АТ "Укрексімбанк"	8,96%	26,80%	0,72%
АБ "УКРГАЗБАНК"	5,97%	13,56%	0,62%
АТ "СЕНС БАНК"	3,70%	13,11%	1,86%
АТ "Райффайзен Банк"	6,43%	14,36%	29,18%
АТ "УКРСИББАНК"	4,84%	9,70%	5,30%
АТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК"	3,52%	15,28%	3,02%
АТ "ОТП БАНК"	3,47%	7,49%	1,11%
АТ "СІТІБАНК"	2,33%	5,59%	1,19%
АТ "КРЕДОБАНК"	1,91%	19,66%	8,58%
АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК"	1,29%	22,13%	6,97%
АТ "ІНГ Банк Україна"	0,91%	51,55%	12,84%
АТ "ПРАВЕКС БАНК"	0,37%	34,35%	6,88%
АТ "ПРЕУС БАНК МКБ"	0,28%	36,06%	15,90%
АТ "СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК"	0,27%	27,13%	9,49%
АТ "Дойче Банк ДБУ"	0,22%	37,58%	22,14%
АТ "КРЕДИТВЕСТ БАНК"	0,09%	23,28%	47,09%
АТ "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК"	0,04%	2,34%	1,07%
АТ "ПУМБ"	5,21%	18,36%	0,22%
АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	4,04%	9,86%	0,51%
Акціонерний банк "Південний"	1,83%	13,94%	0,44%
АТ "ТАСКОМБАНК"	1,18%	53,83%	50,48%
ПАТ "БАНК ВОСТОК"	0,96%	13,29%	5,01%
АТ "А - БАНК"	0,84%	29,23%	41,04%
АТ "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"	0,71%	17,97%	0,69%
ПуАТ "КБ "АКОРДБАНК"	0,69%	20,48%	32,74%
ПАТ "МТБ БАНК"	0,62%	11,18%	3,13%
АТ "КБ "ГЛОБУС"	0,45%	17,20%	0,89%
АТ "БАНК АЛЬЯНС"	0,42%	13,79%	4,34%
АТ "МІБ"	0,38%	9,83%	0,01%
АТ АКБ "Львів"	0,36%	38,14%	39,30%
АТ "Ідея Банк"	0,21%	41,14%	70,93%
АТ "КОМІНБАНК"	0,35%	33,08%	6,51%
АТ "АБ "РАДАБАНК"	0,25%	19,82%	56,92%
АБ "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	0,19%	7,04%	4,89%
АТ "Полтава-банк"	0,16%	26,59%	15,54%
АТ "БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ"	0,14%	39,88%	1,74%
АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК"	0,13%	27,01%	43,83%
АТ "АГРОПРОСПЕРІС БАНК"	0,14%	45,43%	1,13%
АТ "РВС БАНК"	0,13%	11,08%	1,54%

Продовження додатку Г

АТ "ЮНЕКС БАНК"	0,12%	45,02%	76,67%
АТ "БАНК "УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	0,11%	6,02%	35,95%
АТ "БАНК "ГРАНТ"	0,10%	14,51%	0,07%
АТ "СКАЙ БАНК"	0,10%	37,46%	0,68%
АТ "АСВІО БАНК"	0,09%	11,21%	39,39%
АТ "КРИСТАЛБАНК"	0,08%	10,88%	5,46%
АТ "АЛЬТБАНК"	0,05%	10,72%	1,76%
АТ "БАНК 3/4"	0,05%	7,59%	0,00%
АТ "КОМІНВЕСТБАНК"	0,05%	8,31%	2,62%
АТ "БАНК АВАНГАРД"	0,04%	7,73%	0,01%
АТ "МетаБанк"	0,04%	9,20%	0,54%
АТ "ЄПБ"	0,04%	1,93%	14,12%
АТ "МОТОР-БАНК"	0,04%	16,67%	1,19%
Полікомбанк	0,03%	26,54%	65,17%
АТ "ОКСІ БАНК"	0,03%	18,32%	4,51%
ПрАТ "БАНК ФАМІЛЬНИЙ"	0,02%	2,92%	8,71%
АТ "ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	0,02%	2,48%	13,60%
АТ "БТА БАНК"	0,01%	3,92%	0,01%
АТ "Український банк реконструкції та розвитку"	0,01%	14,58%	60,07%
АТ "БАНК ТРАСТ-КАПІТАЛ"	0,01%	3,79%	25,34%
АТ "БАНК "ПОРТАЛ"	0,01%	1,41%	27,11%
АТ "АЛЬПАРИ БАНК"	0,01%	1,05%	15,54%

Додаток Д
Класифікація банків на «дефолт» (1) та «не дефолт» (0)

Найменування банку	Модель 1	Модель 2	Крос-перевірка
АТ КБ "ПриватБанк"	0	0	
АТ "Ощадбанк"	0	0	
АТ "Укрексімбанк"	1	0	
АБ "УКРГАЗБАНК"	0	0	
АТ "СЕНС БАНК"	0	0	
АТ "Райффайзен Банк"	0	1	
АТ "УКРСИББАНК"	0	0	
АТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК"	0	0	
АТ "ОТП БАНК"	0	0	
АТ "СІТІБАНК"	0	0	
АТ "КРЕДОБАНК"	0	0	
АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК"	0	0	
АТ "ІНГ Банк Україна"	1	0	
АТ "ПРАВЕКС БАНК"	1	0	
АТ "ПРЕУС БАНК МКБ"	1	0	
АТ "СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК"	1	0	
АТ "Дойче Банк ДБУ"	1	1	Дефолт за 2 моделями
АТ "КРЕДИТВЕСТ БАНК"	0	1	
АТ "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК"	0	0	
АТ "ПУМБ"	0	0	
АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	0	0	
Акціонерний банк "Південний"	0	0	
АТ "ТАСКОМБАНК"	1	1	Дефолт за 2 моделями
ПАТ "БАНК ВОСТОК"	0	0	
АТ "А - БАНК"	1	1	Дефолт за 2 моделями
АТ "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"	0	0	
ПуАТ "КБ "АКОРДБАНК"	0	1	
ПАТ "МТБ БАНК"	0	0	
АТ "КБ "ГЛОБУС"	0	0	
АТ "БАНК АЛЪЯНС"	0	0	
АТ "МІБ"	0	0	
АТ АКБ "Львів"	1	1	Дефолт за 2 моделями
АТ "Ідея Банк"	1	1	Дефолт за 2 моделями
АТ "КОМІНБАНК"	1	0	
АТ "АБ "РАДАБАНК"	0	1	
АБ "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	0	0	
АТ "Полтава-банк"	1	0	
АТ "БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ"	1	0	
АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК"	1	1	Дефолт за 2 моделями
АТ "АГРОПРОСПЕРІС БАНК"	1	0	
АТ "РВС БАНК"	0	0	
АТ "ЮНЕКС БАНК"	1	1	Дефолт за 2 моделями

Продовження Додатку Д

АТ "БАНК "УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	0	1	
АТ "БАНК "ГРАНТ"	0	0	
АТ "СКАЙ БАНК"	1	0	
АТ "АСВІО БАНК"	0	1	
АТ "КРИСТАЛБАНК"	0	0	
АТ "АЛЬТБАНК"	0	0	
АТ "БАНК 3/4"	0	0	
АТ "КОМІНВЕСТБАНК"	0	0	
АТ "БАНК АВАНГАРД"	0	0	
АТ "МетаБанк"	0	0	
АТ "ЄПБ"	0	0	
АТ "МОТОР-БАНК"	0	0	
Полікомбанк	1	1	Дефолт за 2 моделями
АТ "ОКСІ БАНК"	0	0	
ПрАТ "БАНК ФАМІЛЬНИЙ"	0	0	
АТ "ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	0	0	
АТ "БТА БАНК"	0	0	
АТ "Український банк реконструкції та розвитку"	0	1	
АТ "БАНК ТРАСТ-КАПІТАЛ"	0	1	
АТ "БАНК "ПОРТАЛ"	0	1	
АТ "АЛЬПАРИ БАНК"	0	0	